



**De Moralitate, Natvra, Et Effectibvs Actvvm  
Svpernatvralivm In Genere Et Fide, Spe, Ac Charitate,  
Speciatim**

**Coninck, Gilles de  
Antverpiae, 1623**

Dispvtatio XXXI. De bello.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79645](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-79645)

potest à Concilio deponi. Quamvis fieri possit ut ob Ecclesiæ pacem, quæ aliter obtineri non potest propter potentiam aduersæ partis electi Pontificem acceptare recusantis, eique adhærentes grauiter persequuntur, ipse ex caritate obligatur suo iure cedere, ac seipsum pontificatu abdicare; quando hac ratione crederetur omnis turbatio sine alio notabilis in commodo sedanda. Pater, quia, cùm, ut habetur Iohannis 10. bonus pastor teneat ponere animam suam pro salute oñium, multò magis pro eadem teneat ponere honores. Et sic Gregorius XII. in Concilio Constantiæ pontificatum depositum. Plebs autem in eiusmodi casibus debet sequi iudicium Prælatorum suorum, donec ei constitutis posse iniquam causam fouere.

Iohann. 10.

Quid plebeis in schismate agentes agendum.

46

Ex his patet Primo, schisma esse peccatum contra caritatem, ad quam pertinet procurare unitatem animorum, quam schisma penitus turbat.

Patet Secundo, esse peccatum validè graue,

rum quia maximo bono nos priuat, scilicet illa coniunctione animorum, omnino necessaria ad promouendam salutem animarum & conversionem infidelium, ac bonum religionis Christianæ, tum etiam quia grauissimas turbas, aliaque mala in Ecclesiam inducunt, & communiter gignit heresim, ut docet D. Hieronymus *Bellar.* citatus n. 38. vnde ipsum etiam in Cote, Dathan & Abiron Num. 16. grauissimè & inusitata p. *Num. 16.* na à Deo punitum est.

Patet Tertiò, Ecclesiam illud etiam merito 47 grauibus pœnis punire, & præsertim excommunicatione maiore, ut patet ex Bulla coenæ. Vnde etiam schismatici amittunt potestatem iurisdictionis, non tamen ordinis; hinc validè quamvis illicitè conferunt Sacra menta, quæ non requirunt iurisdictionem, ut ostendi to. 1. de Sacram. q. 64. a. 6. dub. 2. & a. 9. & to. 2. disp. 14. dub. 5. vbi lequètibus dubijs enumeraui plures pœnas quas excommunicati incurunt. Vide etiam Valentiam suprà puncto 3.

*Valentia.*

## DISPUTATIO XXXI.

## De Bello.

## DVBIUM I.

Vtrum bellum sit aliquando licitum?

**S**atis per se constat, bellum non esse per se experendum, sed potius quantum sine periculo grauioris mali fieri potest vitandum, ut ob multorum cædes, vrbiuum di-  
reptiones, aliaque grauissimas calamitates, quas bellum necessariò secum trahit, quibusque non modo nocentes, sed etiam multi innocentes communiter inuoluntur. Quia tamen multa sunt per se quidem tamquam mala omnino fugienda, quæ tamen per accidens quatenus necessaria sunt ad vitanda majora mala, sèpè prudenter ac honestè expetuntur; qualia sunt cauteria, aut alicuius membra amputatio, periculosæ medicinæ, & similia; que vitæ tuerdæ causa laudabiliter usurpantur, hinc quæcumque vtrum aliquando possint occurrere iustæ causæ, qua bellum reddant licitum.

2. **August.** Manichæi olim teste D. Augustino libr. 22. contra Faustum c. 74. docuerunt bellum numquam esse licitum, ideoque reprehendebant antiquos Patriarchas, Abraham, Iosue, David & similes quod bellum gesissent; sicut etiam antiquum testamentum in quo illi laudantur, & Iraëlitæ bella præcipiuntur.

3. **Erasmus.** Alij docuerunt fætem Christianismam per legem nouam numquam licere bellare. Ita Erasmus in annotationibus ad cap. 3. & 22. S. Lucæ: quem videntur sequi Anabaptistæ.

4. **Isaia 2.** Probatur Primo, quia Isaia 2. dicitur, quod tempore Messiaæ conflabunt gladios suos in vomes, & lanceas suas in falces, & non levabit gens confragentem gladium, nec exercebuntur vtrâ ad præ-

lium. Similia habentur Oseæ 2. v. 18. & Michæ 4. v. 3. & alibi. Secundo, quia Matthæi, iudei, inur diligere inimicos, & bene facere iis quinos oderunt, percutienti vnam maxillam præberere, &c. quibus omnino contraria sunt in bello. Tertiò, quia Matth. 26. dicitur Petrus: *Converte gladium tuum in locum suum; omnes enim qui acceperint gladium, gladio peribunt.* Quartò, ad Roman. 12. dicitur, *Nulli malum pro malo redentes.* & infra: *Non vos defendentes carissimi, sed date locum iræ.* Scriptum est enim, *Mibi vindicta, & ego retribuam,* dicit Dominus. Quintò, quia 2. ad Corinth. 12. v. 4. Apostolus docet, *arma militis non træ non esse carnalia, sed spiritualia; vnde ad Ephes. 6. v. 11. & seqq. iubet nos assumere armaturam Dei, scilicet loricam iustitiae, scutum fidei, galeam salutis, gladium spiritus quod est verbum Dei.* Sextò, quia Concilium Nicenum *can. II.* ait: *Si qui per Dei gratiam vocati primò ostenderunt fidem suam, deposito militia cingulo, post haec autem ad proprium vomitum reuersi sunt, ut & pecunias darent, & ambient rursum redire ad militiam, isti decem annis sint inter penitentes, &c.* Septimò, quia S. Leo epist. 90. alias 92. ad Rusticum c. 10. S. Lu. ait: *Contrarium est omnino Ecclesiasticis regulis post penitentia actionem redire ad militiam secularem, cum Apostolus dicit, Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus: vnde non est liber à laqueo diaboli, qui se militia mundana voluerit implicare.* Similia habentur c. *Falsæ de penitentia, dicit. 5. O. Falsæ etiæ, quia S. Martinus, ut legitur in eius vita, Iuliano iubenti ut pugnaret, respondit: Ego Christianus sum, mihi pugnare non liceat.*

Lutherus vero, ut refert Roffensis a. 34. olim afferuit non licere Christianis pugnare contra *Etiam Turcas ipsos inuadentes; quia Turcae sunt falsi, & impudicii, gellum Dei, quo ipse peccata nostra punit, quod illuc.*

illicitè conamur à nobis vī auertere. Sed hoc nullius momenti est: nam alia probaret non licere nobis querere vīa remedia contra pestem, aliaque similia mala, quibus Deus nostra peccata punit. Quamvis igitur Deus ad puniéda nostra peccata nobis lāpē eiusmodi mala

*Licitè cona-  
mur à nobis  
auertere ma-  
la, quibus  
Deus pecca-  
ta nostra pu-  
nit.*

*Valentia.*

5

immitat, tamen nullibi prohibet, quin quauis ratione aliàs licita, ea à nobis conemur auertere. Præsertim cùm ipse communiter et non immittat nobis positivè & direcè ea procurando, sed solùm ea ob peccata nostra permittendo, quæ aliàs impedit. vnde etiam ipse Lutherus postea suam sententiam mutat, omneq; horratus est vt Turcis resisterent. vt docet Valentia to. 3. disp. 3. q. 16. puncto 1.

CONCLV SIO. Omnino certum est, nec à Catholicis negari potest, aliquando, siue quando ad sunt conditiones, quas in fine dubij recensebimus, licitum esse bellare etiam Christianis. Est communis omnium Catholicorum & sensus totius Ecclesiæ.

Probant id multi ex varijs locis antiqui testamenti, in quibus narrantur virti sancti etiam iubente Deo multa bella gestisse. Sed etià hæc Catholicis firmissimè ac clarissimè probet bella in se non esse semper illicita; tamen contra hæreticos non videntur habere multum roboris. Nam nec virgin Manichæos, qui vetus testamentum non admittunt, & dictos omnes qui in eo bella gesta laudantur, tamquam iniustos condemnant: nec etiam virginē assertores secundæ opinionis, qui concedunt veteribus bellū fuisse licitum, solimq; negant id licere Christianis in lege gratiæ. Nihilominus tamen dicta arguunt contra Manichæos vim suam obtinebunt, si (quod facilè potest fieri) ex novo testamento (quod illi recipiunt) probauerimus vetus testamentum fuisse verè verbum Dei, & tamquam tale sèpissimè in novo testamento citari; & eos ipsos qui in eo laudantur, etiam laudati in novo testamento. vt patet ad Hebreos 11.

*Hebr. II.*

6

*Luca 3.*

*August.*

Probatur Secundò, quia Iohann. Baptista Lucæ 3. rogatus à militibus quid ipsi esset agendum, vt euaderent Dei iudicium ac vltionem, non iussit eos arma deponere, ac militiam deserere; sed ne quemquam concuterent, ne calumniam facerent, ac stipendijs contenti vivarent; aperte ostendens licet eos perseverare in militia: aliàs non potuissent stipendia accipere; vt bene notat S. Augustinus lib. 22. contra Faustum cap. 74. vbi etiam addit Manichæos ideo S. Iohannem Baptistam aperte blasphemare, siue iniustum arguere. Sed in hoc aperte contradicunt novo testamento, quod non modò pluribus locis illum landat, adeò ut ipse Christus testetur illum esse plusquam Prophetam, & maximum inter naros mulierum: sed S. Lucas etiam aperte approbat ea quæ dicto loco à Baptista dicta & facta refert; nam versu 2. antequam ea referat, dicit verbum Domini factum esse super Iohannem, aperte significans ea quæ ipse ibi dixit & fecit, ex verbo siue inspiratione Dei dixisse & fecisse. quare ipsi nequeunt dicta Baptista improbare, nisi aut Deum accusent, aut Euangelistam mendacem faciant.

Quamvis autem Baptista ibi non ageret cum Christianis, cùm tamen eos quibus concionabatur disponeret vt Christiani fierent, ac legem nouam susciperent, ipsosque doceret quānam ad hoc essent necessaria; si Christianis futura erat illicita militia, debebat hoc ijs insinuare, eosque hortari vt quām citissimè possent eam deserere, ne quid eos à suscipienda noua lege retardaret.

Probatur Tertiò, quia Matthæi 8. Christus laudat fidem centurionis, & aperte insinuat ipsum aptum esse regno cælorum, siue legi gratiæ suscipienda, cùm tamen ipse esset miles, & dicto loco coram Christo hoc profiteretur, dicens se esse in potestate, scilicet militari, possum, & habere sub se milites, in quo à Christo nullo modo reprehenditur, nec iubetur militiam deserere; quod tamen tunc Christus omnino fecisset, si militia Christianis fuisset illicita. Similiter Actorum 10. Cornelius Centurio dicitur vir religiosus actumens Deum, cùm tamen actu militaret, ac caput esset militum. Iten ibidem v. 6. à Deo iubetur accersere S. Petrum, vt ab eo disceat quānam ipsum oporteat facere, vt scilicet fiat bonus Christianus ac vitam æternam obtineat. Deinde v. 36. & seqq. S. Petrus ipsum dicta omnia docet; ac v. 44. ipse accipit Spiritum sanctum, & v. 48. baptizatur; & tamē nulla ibi sit mentio deserenda aut deserē militiæ, cùm tamen hac primò fuisset deserenda, si Christianis esset illicita.

Probatur Quartò, quia etiam in novo testamento semper fuerunt plurimi milites Christiani, qui tamen ideo numquam fuerunt ab Ecclesia reprehensi; sed multi inter eos fuerunt habiti sancti, & inter Sanctos post mortem fuerunt relati. Iten Deus sèpè multis Christianos principes ad bella contra infideles ac tyranos suscipienda excitauit, ijsque victoriam promisit ac miraculose contulit, vt patet ex vita Constantini Magni, Theodosij & aliorum. Hunc etiam semper fuisse sensum omnium sanctorum Patrum fusè probat Bellarm. l. 3. de Membris Ecclesiæ, siue lib. de Laicis c. 14.

Probatur Quintò, ratione, quia cuique iure naturæ licitum est iniustum vim sibi illatam vi repellere; atqui, vt res publica hoc faciat sèpè ei necessarium est suscipere bellum: ergo hoc iuncte licet facit. Maiorè lumine naturali clara, & communis hominum sensu ac vnu approbata; & alias boni omnes patenter vbique iniquorum violentiæ, & hi in illos omnia impunè possent, possetque vna gens sibi vicinam bonis omnibus, atque adeò liberis ac vxoribus, & quos vellet vita spoliare; nec huic licet ei resistere; sed deberet hæc quæta spectare, quæ absurdissima sunt.

Quamvis autem hæc præcipue probent licitum esse bellum defensum, quo vim illatam repellimus; habent tamen etiam locum in bello offenso, quo reparationem lāsi iuris repetimus; tamen quia qui iniustè nostrum ius violavit, & illud sine causa renuit reparare, pergit aliquo modo rebus nostris vim inferre, continuando iniuriam nobis illatam; quam illator censetur moraliter continuare, quamdiu iniustè renuit

læsio-

læsionem reparare: atque ita qui ipsum bello ad hoc cogit, quodammodo vim siue iniuriam repellit, tum etiam quia eiusmodi bellum sèpè est necessarium ut impedianter iniuria alia postea inferenda. Nam nisi eiusmodi bellum esset licitum, qui quis populus suis vicinis subito posset quasvis iniurias impune inferre, modò statim ac alijs armis caperent se in sua reciperent, & postea statim ac hi armis posuissent, eadem

**Omne bellum incautum inferunt, nec quidquam sibi inde iustum est a merent. Ex quibus patet omne bellum iustum, quo modo defensum. esse aliquo modo defensum.**

12

Ad primum argumentum positum n. 3. Respondeo Primo, id nihil facere ad rem: nam dicitis locis non dicitur lege Christi prohibenda bella Christianis, sed adueniente Christo nulla futura: quare si quid probarent, probaret Christum nondum venisse. Respondeo Secundo, dixerint tēs locis prædicti tempore Christi a legi nouē pote Christi futuram summam pacem. Primo, propter pacem quæ fuit eo nascente. Secundo, & præcipue, ut ostendatur Christi regnum non futurum temporale, quod armis & bellis deberet augeri, prout Iudei imaginabatur: sed spirituale; quod prædicatione ac clara ostensione veritatis, miraculis, probitate ac innocentia vita eorum qui id annunciant, effet inchoandum, promendum ac conserendum. Hinc Christus misit suos Apostolos euangelizatum regnum Dei sine baculo & pera, simplices ut columbas, tamquam oves in medio luporum. Tertio, quia qui in regno Christi perfecti sunt, eiusque præceptis ac consilijs se penitus conformant, ac terrena omnia arbitrates ut stercora solum Deum querunt; summam ac perpetuam hinc pacem habent. nam siue in prosperis, siue in aduersis semper sunt læti & animo quieti, iuxta illud ad Philipp. 4. *Gaudete in Domino semper, iterum dico gaudete; modestia vestra nota sit omnibus hominibus.* Et illud Iacobi 1. *Omne gaudium existimat fratres mei, cum in tentationes varias incideritis.* Cum quibus optimè consistit Christianos aliquando suscipere bella, quibus se suaque ab alienis iniurijs defendant.

13

Ad secundum, Respondeo aliquem gerere iustum bellum optimè consistere cum debita dilectione erga eos, contra quos illud geritur; sicut (ut dixi disp. 29. n. 6 & 8.) iudicem punirerum optimè constitutum cum huius debita dilectione; in dō utrumque sèpè proficiscitur ex vero amore erga eos qui puniuntur, aut bello pertinent: nam inquis sèpè expedit aut bello superari, aut a iudice puniri, ut hactenque aut conuertantur (prout sèpè multis infidelibus ac hæreticis contingit) aut saltē minus peccant, & consequenter in inferno minus puniantur. vide S. Augustinum epist. 48. ad Vincentium, vbi id fuisse probat.

Quod autem additur ut percutienti vnam maxillam præbeamus alteram, &c. non obligat ut id semper & in omni casu agamus; nec ea mens est Christi, qui Iohannis 18. v. 23. perculsus a famulo pontificis non præbuit alteram maxillam, sed iusta ratione se defendit. Solum igitur ibi nobis præcipitur ne acceptis iniurijs inardescamus cupiditate vindictæ, sed sumus a-

nino ita comparati, ut portius sumus parati maiores ferre, si id ratio postuleret, quam quidquam contra rectam rationem aut caritatem proximo debitam agere. Vide S. Augustinum lib. 22. Aug. contra Faustum cap. 76. & epist. 5. ad Marcellinum.

Ad tertium, Respondeo ibi solum prohibiri ne quis priuata auctoritate & cupiditate vindictæ in alios gladium suum stringat, autem ad defensionem innocentis, quando id ob potentiam aduersariorum est omnino inutile, pro ut S. Petrus tunc faciebat, qui cum solus esset erat insufficiens totum resistere. Addit, fuisse contra expressam Dei ordinationem tunc velle Christum armis ab iniurijs hostium liberare, ut ipse ibidem indicat.

Ad quartum, Respondeo similiter ibi solum prohiberi priuata vindictam, & defendere tunc pro vindicare: græcè enim est ἐνδικεῖν, vindicantes. Quando autem vindicta fit publica auctoritate seruatis debitis circumstantijs, tunc fit à Deo, quia à ministro iustitiae Dei vicem gerente: ut ipse Apostolus ibidem docet cap. 13. initio.

Ad quintum, Respondeo ea nihil omnino facere ad rem. Quia Apostolus ibi non agit de armis quibus principes Christiani debent vi contra hostes suos; sed priore loco de armis quibus ipse alijq; Prælati Ecclesiæ debent sibi subiectos coercere, & contradicentes conuincere. Secundo loco agit de armis quibus contra demonem & vitia cerrare debemus, quæ sine dubio spiritualia sunt.

Ad sextum, Respondeo Concilium ibi solum agere de ijs qui sub Diocletiano & Licinio ne fidem negarent cingulum militia depoluerant, & postea idem conati fuerant recuperare, ostendentes se paratos esse iussis Imperatorum obediens, ac idolis sacrificare, ut patet ex initio illius canonis, & clarius ex alijs eiusdem veriobus, quæ habentur tomo 1. Conciliorum in Concilio Niceno.

Ad septimum, Respondeo tam S. Leonem, quādum dicatum canonem solum dicere, militiam olim fuisse prohibitam ijs, qui aut ex præcepto Ecclesiæ ob sua sceleria publicam agebant penitentiam, aut statum penitentium mutato habitu & vita generi sponte susceperebant: ut indicat S. Leo ibidem cap. 11. vbi significat tales etiam debuisse abstinere coniugio, nisi forte imineret ijs graue periculum in continentia; quo casu hoc ijs ex indulgentia permittebatur. Deinde c. 12. cūm docuisset monachis illicitem sc militia & coniugium, subdit: *Quia et si inno- cens militia, & honestum posse esse coniugium, elec- tio- nem tamen meliorem deseruisse, transgresio est.* Vbi aperte docet, militiam non minus quam coniugium posse licite suscipi ab ijs, qui statum eis repugnantem non sunt professi. Similiter dicitur Falsas, dicitur penitentes urgente necessitate ob causam piam posse ex consilio Episcopis suscipere militiam.

Eadem est responsio ad nonum: nam S. Martinus non dixit sibi illicitum esse pugnare quia erat Christianus, (nam iam triennio catechumenus militaverat) sed quia militia Christianam ascri-

Philip. 4.

Iacobi 1.

August.

Quo sensu

percutienti

vnam

maxil-

lam

inbe-

anu- dare

alteram.

Iohann. 18.

ascriptus erat, scilicet voto Religionis sive monachisini, quod tenebatur implere.

Obijcuntur præterea quædam alia loca Patrum, sed quæ facilem ex adiunctis aciam dicitis habent solutionem. vide etiam Bellarm. suprà.

18 Nota tandem ut bellum aliquod sit iustum tres requiri conditiones. Primo enim requiriatur legitima auctoritas in eo quid indicit; Secundo, iusta causa; Tertio, rationabilis in eo gerendo moderatio. Quas dubijs sequentibus explicabo, iratamen ut secundam conditionem primo explicem, quia ab eius cognitione multum pendet cognitio prioris. Addunt aliqui Quartam conditionem, scilicet rectam intentionem; sed haec non requiritur propriè ne bellum sit iniustum; nam si tres priores conditiones perfectè obseruentur, bellum erit iustum quantumvis mala intentione geratur; sed solum est necessaria ne gerēs bellum peccet, quod est commune alijs omnibus externis actionibus. Sic pœnæ quam reus meritus est, iuridice ei inflicta nullam continet iniustitiam, quantumvis index eam ex odio infligat, atque ita grauiter peccet contra caritatem.

## D V B I V M II.

Quænam sit iusta causa inferendi alteri bellum?

19 Nota Primo, dupli hominum generi possit inferri bellum. Primo, ijs qui subdit sunt inferenti, ut quando aliquis princeps infert bellum suis subditis sibi rebellantibus, & tunc nemo dubitat quin ipsa rebellio, sive quod illi non int' obedit iusto sui principis imperio, sit iusta causa belli, quando illi nequeunt aliter ad obedientiam compelli. Secundo, ijs qui nullo modo sunt subditi illi qui bellum infert, ut sit quando vñus rex infert bellum alteri, sibi nullo modo subiecto. & de hoc casu est præcipua difficultas.

20 Quod bellū dicatur merē defensionū & quando licitum sit.

Quod bellū dicatur merē defensionū & quando licitum sit.

Notæ Secundo, bellum aliud esse merē defensionū, quo aliquis solum conatur repellere vim sibi aut rebus suis actu illatam ab aliquo inuatore. Et quamvis in eo sapè necesse sit aliquam vim hosti inferriri, aut eum etiam occidi; quia tamen hoc non fit nisi quia necessarium est ut vis actu illata repellatur, tota illa actio habet rationem merē defensionis. Et hoc semper est iustum, quoties alter iniuste vim infert, eiique non infertur maior vis, quām præcisè sit necessaria ut eius violentia repellatur, sive ut repellens se sua quæ seruer integra, quia ad hoc quiuis iure natura habet ius. Aliud est offensum; quo quis vim infert illi, qui nec ipsum nec res eius actu inuadit. Et quamvis omne eiusmodi bellum, quod quis iniuste infert sibi nullo modo subdit, necessariò contineat aliquam iuris proprij defensionem, atque ita sit aliquo modo defensionū (ut ostendi suprà n. 11. & ex dicendis magis patet) quia tamen talis inuaditum à quo iam actu non inuaditur, dicitur gerere bellum offensum: & de hoc hīc maximè querimus, quæ sit eius iusta causa.

Suppono hīc autem, ad alicui non subditο inferendum bellum non sufficere quod hīc cō-  
mittat grauia peccata contra ius naturæ per idolatriā, sodomitiam, aliaue similia vitia; quādiū nullam infert innocentia iniuriam, nec inno-  
centes etiam volentes occidit, falsis dijs eos  
immolando, aut simili ratione. Quæ satis pro-  
bauit disp. 18. dub. 12. concl. 5. ex eo quod po-  
testas coercitiva aut punitive non competat  
pari in parem, sed solum Superiori in subditos:  
committens autem eiusmodi peccata, ut iam  
suppono, non est subditus illi qui deberet ei in-  
ferre bellum; nec tunc potest esse alia causa in-  
ferendi bellum, nisi ut eiusmodi peccata puniā-  
tur, eaque committens compellatur ab ijs de-  
sistere.

Iustum igitur belli causam varij variè defi-  
niunt. S. Augustinus 1.6. quæst. in vetus testa-  
mentum c. 10. ait: Iusta autem bella definiri solent,  
qua uicuntur iniurias, si qua gens, vel ciuitas, qua  
bello petenda est, vel vindicare neglexit quod a suis  
improbè factum est, vel reddere quod per iniurias ab-  
latum est. Hinc Bañez 2.2. qu. 40. ait. 1. dub. 4. §. Bañez.

Circa secundam. colligit duas causas iusti belli.  
Prima est, quando res publica aut princeps neg-  
ligit vindicare quod a suis improbè gestum  
est. Secunda, si illi neglexerint restituere per in-  
iuriam ablatam. Lorca verò ibidem disp. 52. n. 2. Lorca.  
ad fertres. Prima est, si rerum suarum de-  
fensio; Secunda, vindicatio iniuriae acceptæ;  
Tertia, recuperatio eius quod ablatum est. Cui  
videtur contentire Molina tract. 2. de luctu Molina.  
disp. 102. vbi ex Victoria ait iustum causam beli. Victoria.  
li esse iniuriam vel impediendam, vel refarcen-  
dam, vel vindicandam.

In quibus quædam certa sunt, quædam verò  
explicatione indigent. Ceterum enim est iniuriam repellendam sive defensionem innocentis esse iustum causam belli: ut omnes fatentur.  
Sed tale bellum est merē defensionū. Secun-  
dò, ceterum est iniuriam refarcendam, sive res  
ablatas, sicut honorem, lēsum, quando hæc  
per veram iniuriam facta sunt, & eorum repa-  
ratio aliter obtineri nequit, esse iustum cau-  
san belli: quia, ut ostendi suprà n. 11. quin ob-  
ligentibus eiusmodi reparationem iniuste  
negant, continuant iniuriam prius illatam, at-  
que ita per gentes nobis iniuriam facere, quam  
iuste armis repellimus. Tertiò, ceterum est prior  
causam Bañez ut vera sit, non esse ita intel-  
ligendam, qualis via res publica possit alteri in-  
ferre bellum quoties hæc renuit punire à suis  
quacumque ratione improbè facta, sed nec-  
sariò debet intelligi de improbè factis cum a-  
liorum iniuria, ut ostendimus. 21. & locis ibi  
citatis.

Circa dietas autem causas occurrit dubium.  
Primo, circa secundam & tertiam causam Lor-  
ca, & consequenter circa primam Bañez: scilicet  
circa iniuriam vindicandam, quam aiunt es-  
se iustum causam belli. Potest enim hæc vindica-  
tia dupliciter intendi. Primo, præcisè quatenus  
est necessaria ut reparetur lēsus honor iniuriam  
passi, quem laudentes sponte reparare nolunt;  
aut ut eorum aliorumque iniquorum audacia  
comprimitur, qui alias bonis pergerent inferre  
iniurias,

iniurias, si viderebant se id impune posse facere. Ethacratione ob violatos suos legatos 2. Reg. 10. David iuste intulit bellum filiis Ammon, qui non solum non erant parati iniuriam illatam reparare, sed parabant se etiam ad resistendum David volenti satisfactionem exigere. Satisque inter omnes constat hanc esse iustum causam belli.

25 Secundò, potest intendi præcisè quatenus habet rationem iustæ vindictæ, ita ut hæc etiam expetatur in casu, quo aliter sufficiens satisfactione pro iniuria illata obtineri possit. Ut si aliqua res publica in iustè inuasisset aliquam alterius reipublicæ urbem, eamque cum multorum cæde ac faminarum rerumque sacrarum violatione vastasset, ita ut tam eius princeps quam præcipui nobiles essent meriti mortem, eaque iustissimè possent plecti, si haberent Superiorum, qui iure in eos agere posset. Idemque deinde metu belli sibi inferendi offerrent læsis restituere omne damnum illatum, quatum fieri posset; ac siue pecunijs, siue venie petitione, aliaue simili ratione pro illata iniuria satisfacere; ac datis pignoribus aliaue ratione sufficienter cauere se in posterum nihil simile ausuros. Læsi autem his non contenti vellent sibi dedi principem, aliosque præciosos nobiles, iniuræ auctores plectendos morte; & negantibus bellum inferrent. Quo casu sicut illa vindicta non esset necessaria ad reparandum damnum aut iniuriam illatam; ita ab inferentibus bellum non posset prudenter intendi nisi præcisè quatenus habet rationem vindictæ.

26 Et satis quidem constat eiusmodi bellum non fore contra iustitiam quando læsores sunt subiecti læsis, siue ijs qui vltionem exigunt, ut si vrbis vastata, eiusque vastatores subessent eidem regi; cum enim hic esset verus Superior, ac iudex auctorum illius iniuræ, haberet ius eos plectendi imerita pena, nec ex iustitia teneretur alia satisfactione esse contentus. Quoties tamen illi essent tanta potentia, ut non possent ad subeundam pœnam nisi bello cogi, committere esset contra caritatem, nolle aliam satisfactionem acceptare, propter multorum etiam innocentium ab utraque parte cædes, aliaque ingentia mala, quæ bella secum trahunt, quibus eiusmodi vindicta non est digna emi. Esset etiam sæpè contra prudentiam politicam; quia facile contingit ut læsores in desperationem atti mortem omniaque pericula contemnentes audacissimè pugnant, arque ita fundant copias se longè fortiores, & suos oppugnatores euerant: cuius rei exempla in historijs vbiique obvia sunt.

27 Tota itaque difficultas est, vtrum eiusmodi bellum in eo casu sit licitum, aut saltē non iustum, quando læsores non sunt villo modo subiecti læsis, ut si Francus eiusmodi iniuriam intulisset Hispano, aut contra.

Quidam asserunt, principem læsum sine vlla iniustitia posse illo casu exigere ut auctores iniuræ sibi dentur morte plectendi, aut renuentes ad hoc bello cogere. Proabant Primò, quia S. Augustinus citatus supra n. 22. docet esse iustum bellum quo vlciscimus iniurias illatas, id-

que distinguit ab eo quo ablata repetimus. Secundò, quia læsus eo casu est verus ac directus iudex læsoris: ergo habet ab solitè ius ut eum morte quam meritus est plectat, nec tenetur alia satisfactione esse contentus; & consequenter potest resistentes bello cogere, ut permittant ipsum suum ius exequi; sicut alius iudex potest reum sibi subiectum meritum mortem velle haecplectere, nec alia satisfactione esse contentus, potestque resistentes ad hoc vi & armis cogere.

Confirmatur Primò, quia sicut pena debetur nocenti qui habet Superiorum, ita etiam debetur nocenti non habenti Superiorum, neecessitatem hunc potius manere impunitum quam illum: atqui hūc nemo potest punire nisi res publica iniurias passa: ergo hoc potest eum punire. Confirmatur Secundò, quia ob eiusmodi causam 2. Regum 10. & 12. sub fine, David bello 1. Reg. 10. vastauit, dirisque supplicijs affecit Ammonitas, & eorumque ciuitates euerit. Item filii Israël iudicij 20. iuste in dixerunt bellum Beniaminitis, quia noluerunt tradere necandos Gabaonitas maximis sceleris reos.

Hanc sententiam tenet Lorca 2. 2. q. 40. a. 1. disp. 49. n. 6. & disp. 52. n. 3. & disp. 53. n. 12. & Lm. quidam alij. Eandem videtur tenere Bañez ibidem, dub. 2. concl. 4. vbi docet principem iniuriam passum eo casu esse directum iudicere principis illam inferentis. Proabant Primò, quia bellum est supremus actus iustitia: ergo illud iuste indicens est index eius cui indicitur. Secundò, quia bello vlciscimus iniurias, vt docet S. Augustinus citatus n. 22. Tertiò, quia, vt dicitur Ierem. 52. v. 9. Nabuchodonosor vietum Sede- 18. 19. ciam curauit ad se adduci, & locutus est ad eum iudicia: ergo erat eius index.

Sed hæc sententia trihi videtur valde diffcilis. Primò, quia non reipublicæ aduersus alteram sibi non subiectam concessum est bellum, bellum est non ut puniat huius peccata; sed solum quia hoc sæpè est necessarium ut illa possit se fugare, & aliosque innocentes contra aliorum iniuriam integræ cōseruare: ergo illud est ipsi illicitum quoties ad hoc non est necessarium; ut contingit in dicto casu. Consequentia clara est. Maior probatur; quia alia nulla esset ratio cur una gens non possit alteri indicere bellum ob idolatriam & alia similia crimina; cum hoc non minus sint punibilia quam iniuriae innocentium latæ.

Secundò, quia punitio alicuius peccati, ut iusta sit, necessariò debet fieri à Superiori, ut ostendi disp. 18. dub. 12. conclus. 5. & communiter etiam aduersarij fatentur: atqui res publica quæ passa est iniuriam non est Superior, eius quæ intulit, ut in casu supponitur: ergo illa non potest hanc propriè punire, & consequenter non potest ad hoc præcisè consequendum illi bellum indicere.

Dices, Et si talis res publica non sit alteri subiecta ante commissam iniuriam, per hanc tamen sit ei subiecta; quia, vt dicitur cap. vlt. de foro competenti, ratione delicti sortitur quis forum.

Respondeo, nego assumptum; nec enim per hoc

hoc præcisè quod alicui facis iniuriam sis illi villo iure subditus, alia quibus posset punire illum, à quo paulus est iniuriam, quod aperte falsum est. Nec satisfacit si dicas illud solum habere locum in principibus aut rebus publicis non agnoscitibus Superiorum, non autem in priuatis: quia hæc distinctio quoad hoc puniendum nullo iure aut firma ratione probari potest; ut magis patet ex dicendis n. 34.

Ad probationem Respondeo, hoc capitulū nihil facere ad rem: nam ibi non dicitur facientem iniuriam fieri subiectum pasto; sed peccatum quoad iudicium illius peccati fieri subiectum, qui habet iurisdictionem in eo loco in quo ille peccat, idque non absolute, sed solum quandiu peccans est in eo loco. Quare si ante citationem eo loco egreditur, iudici illius loci nullo modo subiectus est, si prius non fuerit; ut patet ex Clement. Pastoralis. de sententia & re iudicata, vers. Vt illud. vbi dicitur Imperatorem inualidè citas existentem extra fines Imperij. Adde, illud capitulum non continere ius naturæ, sed posituum, quo iudices vrantur in priuatos peccates in loco suæ iurisdictionis, non autem quo vñus princeps vñtatur erga alium; nā alia quando aliquis rex pacificè transiret per fines alterius regis, ibi que committeret aliquod peccatum legibus huius regni punibile, quod alia nullo modo alicui esset iniuriosum, ut si committeret sodomitam aut aliquid simile; sequeretur hunc regem acquirere ius ad illum pro illo peccato iuxta suas leges puniendum. quod apparet omnino absurdum, & contra communem sensum.

32. *August.* Probat Tertius, quia, ut docet S. August. epist. 205. ad Bonifacium, Pacem habere debet voluntas, bellum necessitas; ut liberet Deus à necessitate, & conseruet in pace. Vbi aperit docet, nos quantum in nobis est, debere semper optare pacem, nec assumere bellum nisi necessitate coactos: ergo quoties possumus sine bello nostra omnia conservare integræ, illicite illud subiçimus; quia nos ad hoc nulla tunc cogit necessitas. Quare, quia ex illa sententia sequeretur, regem eiusque præcipios nobiles, quando eiusmodi iniuriam alteri regi intulissent, quantumvis aliam iustum satisfactionem offerrent, nihilominus teneri se ipsos alteri regi potenti necandos tradere, aut fugere in eas regiones, vbi hic non posset eos persequi; nec villo modo posse vi defendere, quantumvis ad hoc vires sufficerent; inò sequeretur, quantumvis nationem ad quam illi fugissent teneri ipsos tradere leuis hoc potentibus; nec enim est illa ratio, cur haec minus ad id obligentur, quam illa res publica cuius læsores sunt pars. Dicta autem nimis dura sunt, nec humanis vñsibus aut moribus accommodata.

Ad primum argumentum positum num. 27. Respondeo S. Augustinū ibi non loqui de quamque vltione accepta iniuriae, sed de ea quæ necessaria sit vt læsis violatus honor reparetur, ac in posterum securitas præstetur: iuxta dicta n. 24. ut patet ex eius epist. 205. citata n. 32. vbi aperit docet, bellum non debere assumi nisi ex necessitate. Per ablata autem, quæ bello iustum repetimus, intelligit dñna illata bonis alijs cor-

poralibus ab honore distinctis, aut etiam bona nostra, v. c. diuitias aut regiones, ab alijs iniuste possessa.

Ad secundum, nego antecedens: nam, ut patet ex dictis, rex qui ante iniuriam illatam alteri non erat subiectus, per hæc non fit ei subiectus: nemo autem potest esse verus iudex sibi non subiectus.

34. Vbi Nota, hæc esse valde distincta: Me esse, le Non omnis  
girimūnū iudicem causæ, que versatur inter Petrum & iudex cause  
Paulum: & Me esse legitima iudicem persona ipsius adducta est  
Petri aut Pauli. Nam quando Ecclesiasticus peti iudex par-  
aliquod debitum à seculari, magistratus civilis  
est legitimus iudex illius causæ; nullo modo tam  
enim est iudex persona illius Ecclesiasticæ, nec  
in hanc villam potestatem habet.

Confirmatur, quia alia sequeretur, quoties inter duos reges nascitur aliqua controversia circa res iniuste ablatas aut posseltas, utrumque alterius esse legitimū iudicem, & consequenter Superiorum; quia vterque est legitimus iudex illius controversiæ; ut ex communi sententia in ista ostendam inò sequeretur, eum qui iniuriam intulit esse iudicem eius qui eam passus est: nam ipse est etiam legitimus iudex in hac causa: ad ipsum enim etiā pertinet iudicare utrum vere iniuste facta sint, quæ alter dicit esse iniuste facta, nec villam tenet offerre satisfactionem, quandiu inuncibiliter iudicat ea non esse iniuste facta; ut ostendam n. 43. & seqq.

Ad primam confirm. nego minorem, quatenus inlinuat tempore publica lœlam habere potestatem talum puniendi. Quantumvis enim is qui iniustæ intulit sit dignus pena, & expedit eum puniri; si tamen nulli homini ut subiectus, per nullum hominem propriè puniri potest, sed à solo Deo. & alia sequeretur, talem committentem alia peccata posse ab aliquo homine puniri; quia etiam propter hæc est dignus pena, & expedit eum puniri, ne in inimilibus committendis fiat audacior; præsertim quando ipsius subditus eius exemplo ad peccandum trahuntur: & ramen in hoc calu ea punitio Deo relinquenda est. Idemque dicendum est de priore punitione, quatenus habet præcisæ rationem punitionis, nec est necessaria ad reparationem damni accepti in honore alij vñi bonis.

Ad secundam confirm. Respondeo, Dauidē intulisse bellum Ammonis, ut latum suum honorem defenderet, non autem ut eos puniret. quantumvis postea cum victoria iam adæpta eos iustæ bellum sibi subiectos, aliqua per modum iustæ punitionis in eos exercuerit: filij vero Israëli iudicium 20. iustæ intenderunt punire Beniaminitas, tamquā sibi subiectos; quia cum omnibus tribus constitueret vñum populum, singulæ erant reliqua communitatibus subiectæ.

35. Hinc sequitur, bene docuisse Molinam tract. 2. de Iustitia dñi p. 103. sub finē, in fronte bellū temper teneri ab hoc desistere statim ac ei offeretur ea reparatio omnis iniuriae, quam potest ex iustitia exigere, modò ea ita offeratur ut sine periculo possit eam acceptare, ac ab armis desistere: - quia nulla eum cogit necessitas vltius bellum inferre, nec villum ad hoc habet ius; atque ita iniuste illud continuaret, & consequen-

38. Molina.

Ad quid tenetur in fronte bellū quando ho-  
ris offerit sa-  
tisfactionē.

Ggg ter

ter teneretur reparare omnia damna postea secura. Nec hinc, ut aliqui putant, distinguendum utrum bellum sit inchoatum necne, aut utrum exercitus utrumque sit in actuali pugna nec ne, quia dicta ratio in omnibus his casibus idem probat, ut notat Molina supra. Nisi quod post inchoatum bellum ratione impensatum quas lassus in eo coactus fuit facere, & periculorum quibus expostit, ac molestiarum quas ipse cum suis subiit, creuerit hostium iniuria, atque ita merito possit maior peti satisfactio. Item quod in ardore pugnae difficultus possit statim ab ea defi-<sup>41</sup>stisti, & ardor militum cohiberi; atque ita dux facilius excusat, si hunc statim efficaciter non cohibeat. Item teneruntur hostis statim arma depone-re; eamque, cautionem praestare, ut lassus sine vello periculo perdendi victoriem possit suos a pugna cohibere. quae in praxi sene difficilia sunt.

39. <sup>42</sup> Est difficultas Secundum, utrum, quando unus rex intulit alteri damnum sine sua culpa, et quod inuincibiliter ignoraret se iniuste agere, hic possit bello reparationem illius damni exigere. In quo satis constat iniuste hoc bellum inferri quando alter ex ulatione illius damni nullo modo factus est ditor, quia tunc ad nullam restitutionem tenetur; quia nec ratione rei accepta, quia haec non exstat; nec etiam ratione iniustae acceptio-nis, quia haec non obligat ad restitutionem, nisi sit formaliter iniusta sive coniuncta cum vera culpa. vide Less. de Iustitia c. 7. dub. 5 & 6. Idemque dicendum quando ipse paratus est restituere in quantum factus est ditor.

Item satis patet, talem posse bello cogi ad re-stitutionem quando factus ex illa iniuria quantum materiali ditor postea edocet veritatem renuit restituere ea in quibus factus est ditor: quia tunc nolendo haec restituere facit alteri formalem iniuriam, atque ita culpabilis est.

40. Sed est difficultas quando talis nequit ita de rei veritate instrui quin perget inuincibiliter ignorare se aliquid alienum aut vere alteri debitum possidere; utrum si tunc rogatus nolit restituere, possit ad hoc bello cogi. v.c. possidet unus rex aliquam urbem aut regionem, quam inuincibiliter credit se iure possidere; alter vero certò scit eam esse suam, & conatus hoc alteri persuadere, nequit tamen ad hoc eas rationes adferre quae illu coniunctant, ita ut ipse his non obstantibus sibi persuadeat suum ius esse certum, aut saltem valde probabile, ideoque renuit re posse si cedere. Et quaeatur utrum is qui certus est rem hanc esse suam, possit eam bello repetere: non obstante quod ipse possidens quādū habet hanc ignorantiam licet inuisoris resistat, atque adeo ratione ignorantia tunc detur bellum ex utraque parte formaliter iustum, ex una tamen materialiter iniustum.

Malderus 2.2. qu. 40. a. 1. dub. 2. post 2. asser-tionem. Lorea ibid. disp. 52. nu. 3. & quidam alij absolute affirmant talem iniuste rem illam bello repetere, atque ita posse ea omnia facere, quae ad hoc necessaria sunt, adeoque & hostes occidi-re, & urbes expugnare, &c. nullum tamen damnum posse hosti inferte ad sua recuperan-

da non necessarium, & consequenter his recuperatis debere a bello cessare; nec posse reperire lumperus in eis recuperandis factos. Quibus facit Abulensis in c. 11. Iosue q. 12.

Probatur Primo, quia hac ratione Iudei du-<sup>41</sup>ce Iosue iuste intulerunt bellum Chananaeis, quodque populi, ad quorum terras occupandas ex Dei donatione habebant ius: quod tam hi populi omnino ignorabant, ideoque etiam iuste Iudei resistebant. Secundum, quia iudei iuste in iusto possessori etiam adhibita, si opus sit, vi auferre rem, quam hic inuincibiliter putat esse suam, si altera pars sufficienter prober eam esse suam: atque supremus principis in controvēsijs quae ei cum alio principe oriuntur, est verus iudex: ergo etiam potest licet in huic auferre rem, quam certò scit esse suam, et si alter id ignoret. Tertium, quia Docto-res communiter assertunt, datur aliquando bellum ex utraque parte formaliter iustum ratione ignorante: at qui non videtur dari in alio casu ergo debeat admitti in iam dicto.

Sed ex his argumentis primo & tertio, nul-lo modo probant intentum: nam primum sumit falsum, scilicet Iudeos habuisse iustum causam inferendi bellum Chananaeis ex eo praeceps capite, quod Deus horum terrarum dederat; nam Deus simul ijs concesserat illis inuadendi, omnesque penitus delendi in peccatum gravissimum scelerum: quod in Deo tamquam supremus omnium dominus ac iudicis concedere poterat, sine qua con-cessione non videtur iuste potuisse illis populi bellum inferre. Ad tertium, neganda est minor, ut patebit ex dicendis.

Secundum vero si quid prober, potius contrarium probat: nam quando in aliqua causa sunt plures iudicis, & auditis utrumque rationibus tot iudicant rem controvēsam aut certò aut probabiliter esse possessoris, quot sunt qui iudicant eam esse petitoris; tunc illa debet adiudicari possessori, nec potest ei iuste auferri: atque in dicto casu qui possidet rem, & inuincibiliter iudicat eam saltem probabile esse suam, non minus est index in hac causa, quam petitor, qui eam certò credit esse suam; atque ita tot sunt iudicis pro possessori quo pro petitore: ergo illi, non autem huic, est adiudicanda, quia ceteris paribus, aut ferre paribus, melior est conditio possidentis. quae ex dicendis magis patebunt.

Pro resolutione Nota haec duo valde inter se distingui: *Hac res est mea;* & *Habeo ius hanc rem mihi vindicandi;* ut vel ex eo patet, quod quando etiamque probabile hanc esse Petri ac si validum sit eam esse Pauli, si hic eam possidat, hic solus habeat, non solum probabile, sed omnino certum ius eam sibi totam vindicandi, quae ex fusiis ostendit. 2. de Sacramentis disp. 34. dub.

10. num. 92.

Nota Secundum, ut iudex rem, quam bona fide possidet, mihi legitimè adiudicet, non sufficere quod aut ego, aut ipse priuari certò sciamus, eam esse meam; sed requiri ut hoc iuridicè sit probatum; quia iudex non potest proferre sententiam ex priuata scientia, ut com-<sup>42</sup>munis.

Lessius.

imuniter Doctores docent. vide Lessium de Iustitia cap. 29. dubio 10. Ex quo sequitur, quando rem aliquam bona fide tamquam meam incepit possidere, me habere ius eam mihi retinendi, siusque postfessionem tuendi contra quemuis inuiaforem, quantumvis ipse dicat se certò scire eam esse suam, donec id mihi ita probet, ut nequeam prudenter credere contrarium; aut donec alteri iudicis auctoritate legitimè adiudicetur.

45 Sequitur Secundò, quamvis dominus illius rei certò sciens eam esse suam possit eam sibi occultere sine villa vi vindicare; tamen, quamdiu illud nequit iuridicè probare, neque ipsum neque iudicem licet eam mihi vi auferre: tum quia ipsi nequeunt ea iustè ita auferre, quæ nequeunt mihi iuridicè sive per iudicalem sententiam ab iudicare; tum etiam quia alias datur bellum simpliciter, sive tam materialiter quam formaliter utrumque iustum, scilicet circa illius rei possessionem. nam & ego haberem verum ius eam virtuendi contra inuasores, & ipsi haberent ius eam mihi vi auferendi, idque sine villa ignorantia, quæ versaretur circa tem de qua immediatè est concordatio, quæ est possessio illius rei mihi auferenda, & à me conservanda.

46 Nec refert quod eo casu nesciunt ius oriretur ex ignorantia, quia inuincibiliter ignorantem, eam rem non esse meam, quia illa concordatio non versatur immediatè circa dominium rei, sed circa eius possessionem, quam uterque coquaret sibi vindicare; nec mihi ullo modo inumberet probare eam esse meam; sed vi ius meum mihi integrum maneret, sufficienter alterum non posse probare eam esse suam.

Molina. Lorca. Confirmatur, quia, ut docent Molina de Iustitia disp. 103. §. In secundo verd. & Lorca 2.2. sect. 3. disput. 53. num. 4. & alij. quando est controuersia inter duos reges circa rem aliquam, quam neuter possidet, quamque uterque verosimiliter probat esse suam; si uterque habet ius eam sibi adiudicandi, ac bello vindicandi, datur bellum utrumque absolutè, sive tam materialiter quam formaliter iustum: cùm tamen hoc oriretur ex aliqua ignorantia, quæ scilicet ignoraretur cuius illa verè à parte rei est: ergo idem est in altero casu, si ego haberem ius virtuendi possessionem illius rei, & alij haberent ius eam mihi vi auferendi.

47 Nota Tertiò, duplamente posse contingere ut aliquis rex rem aliquam ob inuincibilem ignorantiam bona fide possideat, quam alter rex certò scit esse suam. Primo, quia hic nequit id sufficienter probare, ita scilicet ut quius prudens iudex ex allegatis & probatis iudicaret eam moraliter certò esse petitoris, eamque possidenti auferret, si eius esset Superior.

Secundò, ita ut petitor possit clare probare eam rem esse suam, adeò ut quius prudens ac communis viriusque index, si quis talis datur, eam ipsi adiudicaret, ac alteri auferret. Ab altera tamen parte possessor ob ignorantiam iuris, ac mentis heberudinem, aut proper persuasionem aliquorum, quos putat esse viros

Coninck de act. supernat.

intelligentes ac probos, aut alia ex causa non satis capiat rationes petitoris, ac sibi bona fide omnino persuadeat, eas nihil probare; & consequenter se licet eam rem sibi retinere, ac contra inuasores defendere.

48 Respondeo igitur Primo, petitorum in hoc secundo casu post explicatas alteri suas rationes, si hic nolit rem peritam reddere, habere ius eam sibi bello vindicandi; tum quia tunc communiter prudenter potest sibi persuadere alterum mala fide agere, & simulare ignorantiam veritatis: tum etiam quia cùm habeat clarum ius, non solum circa dominium, sed etiam circa possessionem rei, quæ ei verè à parte rei apertè debita est, alterius heberudis ac ignorantia non debet ei obesse: per se enim apparet iniustum me ideo præcisè debere priuari meo iuri, quia alter hebes ac ignorans est. Et in hoc casu potest dari bellum utrumque formaliter iustum, veraquæ est sententia allata num.

49 quamquam aliqui ex ijs qui eam tuentur plus videantur velle dicere. Cum ijsdem tamen Auctoribus Notandum, petitorum eo casu non posse alteri plus damni inferte, quam præcisè necessariū m est sua recuperet: nec posse exigere villam compensationem iniuria illata, quia nulla formalis iniuria ei illata est. nūl fortè ratione ignorantiae, eò quod sibi omnino persuadeat possessori fingere ignorantiam veritatis, atque ita sibi formaliter esse iniurium.

50 Respondeo Secundò, in priore casu, sius quando petitor nequit clare probare rem illam esse suam, ita ut quius prudens ac rerum intelligens, qui nullis in eo negotio dicitur affectibus, merito iudicet eam certò esse ipsius, ipse nullum habet ius eam sibi vi vindicandi, & consequenter in iustè possessor eius recuperantur causa bellum inferte. Et hoc clare probant dicta num. 42, in responsione ad 2. & num. 45, & sequentibus.

Nam omnis prudens ac rerum intelligens iudex, si quis datetur utriusque parti communis, eam rem adiudicaret possessori, quamvis priuatum sciret eam à parte rei esse petitoris: ut patet ex Lessio citato num. 44. & communis sententia docente iudicem non posse ferre sententiam ex scientia priuata. Item quia quando iudicunt sententia auditis allegatis & probatis, merito sive prudenter variant, tunc res adiudicanda est possessori, aut saltem nullo modo adiudicanda est petitori. Imò, ut dicitur regula 11. Iuris in 6. Cum sunt partium iura obscura, reo in 6. est potius fauendum quam actori. Hic autem partium iura sunt obscura, cùm petitor nequeat suum ius sufficienter probare; atque ita iudicium sententiae merito variant: nam possessor in ea causa non minus est iudex, quam petitor, & uterque pro se iudicat; & consequenter fauendum est reo sive possessori.

Ex hac causa ita generatim assignata facile est colligere quænam ex varijs causis belli, quæ particulatim sèpè occurunt, sive iustæ, quas Molina de Iustitia tractat 2. disputatione 10. 4. Molina. varias recenset, & exemplis ex sacra Scriptura petitis probat. Breuiter hic aliquas perstrinam.

Ggg 2 gam.

Iusta causa  
belli.

gam. Bellum igitur iustè suscipitur Primò, ad arcendam vim iniustè illatam. Secundò, ad occupandum nobis debita, quæ alius iniustè detinet: iuxta dicta num. 23. & 48. Tertiò, ad reprimendos iniustè rebellantes, per se patet. Quartò, ad obtinendam reparationem iniuria illatæ, iuxta dicta num. 23. & 29. ac sequentibus. Quintò, contra eos, qui iuuant eos quibuscum iustè bellum gerimus; quia illi nobis iniutij sunt. Sextò, quando aliquis iniustè ac in re magni momenti rumpit fœdus cum alio initum: quia huic facit iniuriam. Septimò, quando alicui regi ab alio negantur quæ iure gentium omnibus sunt licita. cuius exemplum Molina suprà cum alijs assignat, quando alii populo necessarius est transitus per alienam patriam, & hic ei sine iusta causa negatur. Sic Numerorum 21. Istaél iustè intulit bellum regi Amorriæorum. Sed eiusmodi transitus armatis sèpè iustè negatur, nisi præstent sufficien-tem cautionem eum fore omnino innoxium. Hinc Victoria 2. parte relectionis de Indis & insulanis infert, iustam esse causam belli, quando unus populus non permittit hominibus alterius populi in suis terris peregrinari, mercaturam exercere, aurum alia/ue merces exportare, ad portus suos appellere, per flumina nauigare, in littoribus gemmas pescari, aut ex locis publicis aurum vel argentum alia/ue mineralia effodere; saltem quando haec alij populis permittit: quia ipse putat iure gentium haec omnibus externis debere æqualiter permitti.

51  
Molina.

Num. 21.

Victoria.

52  
Molina.

Non tenetur  
quævis gens  
cum quavis  
exercere co-  
mercia.

53  
Non tenetur  
omnibus æ-  
qualiter be-  
neficia con-  
ferre.

Causa iusti  
belli necef-  
satio debet  
esse grauis.

gro pelleret, ei cum periculo vita crus abs. cinderet.

Ex dictis patet Primò, non esse sufficientem causam belli inferendi non subditis, quod sint infideles; ac multa scelera committant contra legem naturæ, modò non faciant alijs iniuriam. Aut quod aliqua natio sit summebarba, & inepia ut seipsum regat, atque ita magis apta ut alijs seruiat. Cum enim per dicta alijs nulla inferatur iniuria, his nullum competit ius illorum scelera puniendi, eo/ue sibi subiiciendi, nec alia iusta belli causa datur, ut fusc Molina probat Molina suprà disp. 105. & 106.

Patet Secundò, quando aliqui particulares ciues vnius reipublicæ intulerunt damna ciuibus alterius reipublicæ, & nolunt eareparare; hanc non posse statim ijs bellum inferre, sed debere eos prius citate coram ijs qui illam rem publicam regunt, & hos admonere ut illos coagiri satisfacere: quod si facere noluerint, tum demum erit iusta causa belli; ut docet S. Aug. 4. p. 51. finis citatus n. 22.

### D V B I V M III.

Causa sit indicere bellum?

Dixi suprà, ad iustitiam belli inter cetera requiri, ut legitima auctoritate indicatur, quæcumque hic igitur apud quem haec resideat. Tota autem difficultas est in bello offensio; nam satis constat bellum merè defensuum licetè fulciri ab omni etiam priuato, cui iniustè vis infertur; quan, ut lumen naturæ docet, vi repellere potest, etiam iniudentem, si hoc ad sui rerum suarum defensionem sit necessarium, occidendo. Quæ autem haec in re licita sint, vide Lessium de Iusti. L. 1. cap. 9. dubio 8. & seqq. vbi haec fusc disputat.

Ius autem inferendi bellum offensuum Doctorum sequentes S. Augustinum libr. 22. contra Faustum cap. 75. communiter concedunt sibi principi qui in rebus ciuibus non habet superiorem, cui subdit. Quod addunt, quia nihil refert quod habeat superiorem dignitatem, qua ratione Imperator omnibus alijs principibus Christianis est superior: nam hec hoc non obstat, quo minus multi alijs principes in nullo modo sint subiecti, ita etiam non obstat quo minus hi sua auctoritate possint indicere bellum. Eiusmodi autem principi haec in reones exquant templicam, que integra sit siue quæ non sit pars alterius reipublicæ, & nullum habet principem cui in ciuibus sit subiecta: qualis ante Imperatores erat respublica Romana, & iam est Veneta, & similes.

Huius etiam rationem communiter redundunt, eo quod cum tales principes aut respublicas non habeant ullum in ciuibus Superiorum, qui possit ijs ius dicere & iniurios ad satisfactionem cogere; iniuriam passi necessariò sibi ipsis hoc officium præstare debent, alijs non quam se ab iniurijs tutos præstare, ac sibi ablati recuperare possent. Secùs est de ijs qui Superiorem habent, quia cum huius auctoritate sibi

Ostenuo, multi aiunt esse iustam causam belli, quando aliqua respublica non vult aliquos scelostos punire, & aliam volentem eos punire impedit. quod ut verum sit debet intelligi iuxta dicta n. 24. 26. & seqq.

Notant autem hic communiter Doctorum, ut aliqua causa inferendi belli sit iusta, eam debere esse grauem, quæque talis sit, ob quam merito res tot tamque graibus incommodes, malis periculisque communeta, qualia secum necessariò adfert bellum, suscipiat: alijs hoc contra omnem rationem suscipitur: non secus ac si medius, ut leuem morbum ab æ-

sibi ablata recuperare, & pro illatis iniurijs satisfactionem obtinere possint; nulla est ratio cur horum causa alijs sua auctoritate bella indicant.

**59** Sed dicta ratio non videtur sufficienter ac generatim hanc secundam partem probare: quia tamen potest contingere ut aliqua ciuitas quae est pars integræ reipub. aut regni, patiatur ab alia ciuitate, sive eiusdem sive diuersi regni graves iniurijs; & princeps requisitus nolite eas vindicare, aut iniurijs ad satisfactionem compelle re: quo casu ut illa ius suum obtineat necessarium ei erit sua auctoritate bellum indicare: Victoria relecta de iure bellum. 9. docet, tam ciuitatem eo casu posse propria auctoritate ius suum bello prosequi; quem citat ac sequitur Molina supra disp. 100. **¶** *Idem Victoria.*

Victoria.

Molina.

60

*Vtrum ciuitates subditæ principibus possint quandoque bellum indicare.*

Quod valde probabile est, quando eiusmodi ciuitas sèpè tales iniurijs patitur, ita ut merito semper in posterum nouas timeat, quia tunc bellum ita susceptum habet rationem belli merè defensiu, quantumvis ipsa fines hostium ingrediantur, agrosque eorum vaster ac munitiones expugnet; quia hoc totum potest esse necessarium, ut se in posterum ab iniurijs tutam feruet; atque ita potest habere rationem bellum merè defensiu. Sicut dicitur suum inuasorem occidisse cum moderamine inculpatæ tutelæ, qui vider parantem arma ad se occidendum, eumque præuenit ac occidit, eo quod alijs desperat mortem evadere.

**61** Sed puto non esse satis tutum in casu quo vna ciuitas alteri grauem quidem iniuriam, quæque est iusta causa belli, intulisset, & requisita nollet pro ea satisfacere, nullum tamen in posterum esset periculum, ne vltterius ullam vim inferret. Quia alijs sequerentur, quemus priuatum, aut saltem patrem familiæ, quoties ob negligentiam aut corruptelam iudicium non posset per hos suum ius, præsertim clarum, obtinere, posse id sibi armis vindicare. Quod aperte videtur absurdum: nam facilè daret cuius, qui lite cecidisset, occasionem ita sua reperiendi, quies vi polleret, seque in eo excusandi quod iudices pecunia corrupti contra se iudicassent. Vnde Molina supra docet, doctrinam Victoria non esse extendendam: atque ita insinuat eam non habere locum, nisi in casu allato n. 60.

**62** Respondeo igitur, rationem à priori ac univeralem communis illius doctrinæ petendam esse ex ipsa origine ac institutione rerum publicarum.

Pro quo Nota has primò esse institutas, ut homines commodius ac tutius vitam agerent, dum in rebus agendis communis consilio, in vita vñib[us]que suis necessarijs comparandis communi opera, & in se suaque sarta recta conseruando communibus vñibus vñterentur. Ad quod omnino necessarium erat ut singuli ius, quod quisque naturaliter habet ut se suaque dirigat, magna ex parte transferrent in communiam, cuius auctoritate dirigetur; & quidem præcipue quando agitur de diuidandis & dirimendis controuerbijs, quæ vni cum altero circa ablata aut aliter debita recuperentur.

Coninck de ad supernat.

Cur respub. primum fint instituta.

randa iniurijs ut vindicandas poterant accidere. Si enim in his licet curique communis membro priuata auctoritate procedere, maxima turbationes oriuntur, cum certa totius communis eversione. Inter omnes autem eiusmodi causas præcipua, & quæ maxime indiget communis consilio & auctoritate dirigiri, est quando agitur de bello indicendo; quod nequit fieri sine periculo aliquo totius corporis ipsius communis: atque ita necessarium fuit, ut huius indicendi ac gerendi auctoritas in nulla priuata aut etiam partiali republica, qualis in regno est vna ciuitas aut prouincia, sed in tota communitate consistet, aut in ijs, quibus hec suas vices commisit; quales sunt magistratus in repub. callibera, aut principes in ijs quæ his subiecta sunt. Quare ad hos solos spectat indicare non solum virum iniuria alicui illius communis membrum illata sit talis, ob quam merito bellum inferri possit; sed etiam virum id hie & nunc inferri expediat. Et consequenter quævis illius communis pars alienam iurisdictionem sibi usurpat, si sine illorum auctoritate bellum alicui indicat. Nec refert quod illi forte desint suo officio non indicendo bellum ijs quibus expediter indici, quia id subditi non acquirunt ius illorum iurisdictionem sibi usurpandi: quia hoc esset natum patere gravissimas in aliqua republica turbationes, dum quodque membrum ob eiusmodi pretensiones vellet Superiorum iurisdictionem sibi usurpare. Quare minus trahitur est particula ria aliqua membra in ijs casibus aliqua in con modâ part, quam singulis enclodi ius concedere.

Hinc sequitur Primo, quando aliqua natione est ita barbaræ, ut nullam habere formam reipublicæ, sed singuli pagi aut etiam familie essentia ab alijs diuisæ, ut nullam cum alijs communiam constituerent, nec ullam Superiorum agnoscerent; tunc occidente iusta singulas familias habere ius bellum alteri indicendi; quia habent se hoc ex parte tamquam integra respub. & eis caput est in statu principis Superiorum non agnoscens. Ita cum alijs Molina supra disp. 100. **¶** *Idem Molina. biuum vero.*

Sequitur Secundum, principes alteri subiectos posse ex hunc concessione, aut alijs legitima præscriptione acquirere ius indicendi bellum. Quia cum ex voluntate humana hoc ius in supremum principem sit translatum, posset eiusdem etiam voluntate aut alijs legitima præscriptione in inferiores refundi. Ita Victoria. Molina. Caietan. Lora. relecta de iure belli nu. 9. Molina supra disp. 100. Caietan. 2.2. q. 40. a. 1. Lora ibidem disp. 50. n. 12.

64

Ius indicandi  
belli potest  
præscribi.

## D V B I V M . IV.

Qua ratione princeps teneatur examinare causam belli, ac iudicare an iusta sit antequam id indicat?

65

**N**ota Primò, in hoc examine duplex posse incidere dubium. Primò, utrum res, de qua controvèrtitur, sit huius an illius principis; siue an huic vel illi aliquid debeatur; aut etiam an is, qui dicitur alteri intulisse iniuriam, eam verè intulerit. Secundò, utrum in his circumstantiis re sufficienter examinata huic vel illi liceat inferre bellum. Prius dubium est speculatuum, secundum practicum, & eius resolutio exsolutione prioris petenda est.

66

Nota Secundò, quando agitur eiusmodi aliqua controvèrsia inter duos supremos principes (idem dicendum de duabus liberis rebus publicis) utrumque in ea disiudicanda obtinere locum iudicis; ac consequenter in eo munere excutendo, teneri omnes iusti iudicis partes explere. Quando igitur inter eos controvèrtitur, utrius hæc aut illa res sit, aut utrum tali hoc illud ius competat; tenetur uterque rem seposito omni inordinato affectu examinare, adhibitis viris prudentibus & bona conscientia, qui credant statum causa bene intelligere, & de ea liberè & sine respectu personarum, pro veritate iudicaturi. Item quando utraque pars in sententiis discrepat, tenentur sibi mutuo suas rationes proponere, mutuasque super ijs responsiones audire ac perpendere: alioqui iustitia causæ bene examinari non potest. Quod si his factis clare appareat utrius illa res sit, aut utri illud ius competat, hæc huic simpliciter disiudicanda sunt. Quod si res utriusque parti appareat dubia, nec speretur veritatem posse certius inueniri, si alterius rem illam aut ius bona fide incepit possidere, tunc illi integrè disiudicanda sunt; ut patet ex dictis n. 43. Quod si neuter illa incepit bona fide possidere, tunc inter eos diuidenda sunt: aut si diuidi nequeat, unus debet totam rem totum ius sibi accipere, & alteri in alijs rebus dare dimidium pretij, quo illa res aut ius estimantur; idque prout vel sponte vel forte inter eos conuenerit. Quod si alterutra pars in hoc casu nolit eiusmodi iudicio acquiescere; altera ei iuste bellum infert.

67

Et hactenus dicta per se clara sunt, & omnes Doctores in ijs conueniunt, hoc solum notandum est in eiusmodi iudicio ferendo, præsertim in ordine ad inferendum bellum, non esse procedendum ex scientia mere priuata; sed solum ex ijs, qua iuridicè allata & probata sunt, ut ostendi supra n. 43. & 49.

Lorca tamen 2.2. qu. 40. disp. 53. nu. 4. mouet hinc aliquod dubium, quando utraque pars probabiliter probat rem controvèrsam esse suam, ac neutra eam possidet; quia tunc utraque pars videtur licet sibi eam rem adjudicare sequendo probabilem sententiam, scilicet eam esse suam. Probatur, quia in causis priuatis quando ius utriusque partis est verè probabile, index

potest eam adjudicare utri voluerit: ergo cum dicti principes in ea causa sint iudices, uterque eam poterit sibi adjudicare, ac etiam bello vindicare. Ipse autem negat consequentiam, docetque eam rem inter eos principes diuidendam esse, ac si utriusque eft dubium; quia ob grauia incommoda quæ ex bellis sequuntur, aliter in ijs est procedendum, quam in causis priuatis.

Sed posita veritate antecedentis, hinc ut summum sequeretur, tales ex caritate teneti ad eiusmodi compositionem, alias loquendo de iustitia, non video cur illa consequentia non sit bona.

Respondeo igitur negando antecedens nam, ut ostendi fusè tomo 2. de Sacram. disp. 34. nu. 91. & seqq. multò verius est iudices in eo casu teneri eam rem inter disceptantes diuidere, quia utraque pars habet ad eam rem aequali ius, quod illi neutri possunt demere, aut alteri manere concedere, quam habeat.

Addit Lorca suprà, quando agitur de iniuria, quam una pars ab altera sibi illatam dicit, ut utrumque probabile sit, tam hanc illi verè iniuriam intulisse, quam non intulisse, sed iure fecisse quæ fecit, tunc arbitrorum iudicio compositionem esse faciendam, ita scilicet ut iniuria, quæ dicitur illata, ex parte reparetur. Sed verius credo hinc nulla opus esse reparatione, quando is, qui dicitur iniuriam intulisse, nullo modo ei inde factus est dicitur, quia, ut dicitur regula 11. Iuris in 6. Cum sunt partium iura obscura, rei est potius fauendum, quam actori: atque in dicto casu iuris partium sunt obscura, quia non liquet utrum reus verè iniuriam alteri intulit: ergo ei fauendum est, ac ab omni alterius actione absoluendus est.

Quod si post eiusmodi examen varient utriusque parti iudicia, & uterque iudicet suum ius esse omnino certum, idque inquinibet sibi persuadet, communiter Doctores afferunt, utrumque posse pro se sententiam ferre, atque ita bellum erit ex utraque parte formaliter estum; quamvis ex una parte sit futurum iniustum materialiter. Quia utraque pars in hac causa est supremus iudex, nec tenetur eam alterius alicuius iudicio aut arbitrio deferre. Vide Molinam suprà disp. 103. §. Quando inter. Veterum relect. de iure bellum. 27. & Lorcam 2.2. sect. 3. disp. 53. n. 3. sub finem.

Bene tamen ibidem notat Molina Primò, hoc solum habere locum quando utraque pars ita sibi videtur certa de suo iure, ut simul certò putet alteram partem nullo probabiliti fundamento, adeò ut meritò credat eam mala fide procedere, atque ita formaliter sibi esse iniuriam aut si bona fide procedeat, id prouenire ex ingenti stupiditate ac rerum omnibusque iuris conscientia, quæ sibi non autem alijs debet obesse. Sed hoc ultimum raro inter gentes cultas potest habere locum.

Vnde infert, quando in dicto casu utraque pars credit alteram bona fide procedere, eamque non esse tam heberem, ac rerum omnium ignaram, ut nihil eius iudicio tribuendum sit, utramque debere sibi persuadere posse continentur se non minùs in ea re posse decipi, quam illam;

68  
Lorca.

illam; atque ita eas teneri aut inter se componeat ac si virtusque causa esset probabilis, aut arbitros neutri parti suspectos admittere.

72 Notat Secundò, quando ex eiusmodi Christianorum bellis timerentur grauia aliqua extraordianaria mala, praesertim que toti christianismo immiperet, ut si ea ratione multum crescent hæreses, aut vires hostium fidei augentur, & fidelium minuerentur, atque ita fierent impotentes illis resistere; eos principes tunc obligando ut inter se componerent, & potius iure suo ex parte cederent quam religionem Christianam eiusmodi periculis exponerent. Additque Pontificem eo casu posse eos ad id censuris compellere.

73 Nota demum sapere posse contingere ut sit iusta causa inferendi bellum, & hoc tamen sit illicitum.

Primò, quando aut nulla aut exigua est spes victoriae obtainendæ; tunc enim princeps bellum indicens suis inferret iniuriam eos præsentissimis grauissimis que exponendo periculis, si ne sufficiente necessitate, aut spe utilitatis.

Secundò, quando ex eiusmodi bello gravissima religio Christianæ immiperent pericula; iuxta dicta nu. 72. Qui autem religio & caritas debita bono communis, eiusmodi principem obligarent, ut ad vitandum grauissimum malum commune patienter ferret damnum aliquod proprium.

## D V B I V M V.

Virum liceat militare in bello de cuius iustitia dubitatur; aut nullo de hac examine præmisso?

74 Quid agendum principi ac consiliarii. **Q**uedam hæc sunt certa, quædā dubia. Doctores enim communiter afferunt Primò, tam principem, quām eius consiliarios, quorum est de indicendo bello dicere sententiam, iniuste id indicere aut sine debito cause examine iuxta dicta dub. præcedenti, aut quoties de iustitia cause dubitant. quæ ex ibidem dictis discerni debent. Quare si id fecerint tenentur reparare omnia damna inde secura, non solùm hostibus, sed etiam suis ciuitibus; quia virtusque in eo fuerunt iniurij. Secundò, subditum qui non deberet bello indicendo sententiam dicere, licet sine vlo causæ examine in eo militare; quia hoc ad eum non spectat, sed potest suum iudicium subjicare iudicio sui principis & consiliariorum, quantum nulla occurrit ei ratio, cur merito dubiter an bellum sit iustum. Statim autem atque aliqua eiusmodi causa occurserit, tenetur aut bello abstinere, aut de iustitia eius inquire consilendo viros ea in re peritos & bonæ conscientiæ, quorum auctoritatem sequi potest. vide Valentiam tom. 3. disp. 3. q. 16. puncto 2. Vasquez 1.2. disp. 66. c. 9. Gabrielem in 4. disp. 15. q. 4. concl. 4. Molinam de iustitia tract. 2. disp. 113. Lorcam 2.2. se. 3. disp. 33.

75 Valenzia. Vasquez. Gabriel. Molina. Lorca. **C**ausa iusta dubitandi de iustitia belli. Viderunt autem esse causam sufficiens dubitandi, quando aut nulla aut saltē parum probabilis apparuit, aut publicè circumfuerunt causabili, præsertim si princeps sciatur esse laxæ con-

scientiæ & parum curare qua ratione aliena occupet, suasue opes amplificet, aut iniurias viliscatur. Quia in hoc casu subditus non potest prudenter presumere suum principem non subcepturum bellum iniustum. Hæc autem maximè habent locum quando eiusmodi bello iuantur hæretici alijue infideles contra Catholicos; debemus enim omnino presumere iustitiam ab his stare, donec clare appareat contrarium.

Quod si post eiusmodi examen causa deprehendatur iusta, claram est tam subditum quam externum licet militare: si vero deprehendatur iniusta, patet neque hunc neque illum in eo bello militare posse.

77 Sin autem iustitia belli appareat dubia, nec possit certò cognosci an sit iusta causa nec ne, tunc ferè communiter docent subditum licet quādlibet militare; subditus autem vocant etiam extra-neos, qui iam antē inceperant sub eo principi stipendia mereri. Probant id Primò, auctorita-te S. August. quil. 22. contra Faustum c. 75. ait: *August.* Cū ergo vir iustus, si forte sub rege homine etiam sacrilegio militet, rectè posse eo invenire bellare, ciuica pacis ordinem seruans: qui quod iubetur, vel non esse contra Dei præceptum certum est, vel virum sit certū non est. Ita ut fortasse regem faciat iniquitas imperandi, innocentem autem militem offendat ordo seruendi. Vbi aperte docet, subditum iubente rege licite bellare quoties constat causam belli esse iniquam: atqui quoties de eo dubitatur, hoc non constat: ergo ille tunc licet bellare.

Probant Secundò, ratione quam etiam iniuniat ibidem S. August. quia scilicet subditus in dubio an res sit licita tenetur parere Superiori, ne huic alias faciat iniuriam ei non parendo, atque ita spoliando eum iure quod legitime possidet: quo possessor in dubio non est spoliandus.

78 Multi vero secuti Siluestrum v. Bellum, 1. q. 9. concl. 2. & 3. & Caietan. ibidem §. Secundo. c. Siluester. c. Caietan. que hunc numquam posse principi non suo offerre suam operam ad militandum, nisi prius causam belli examinauerit, ac de eius iustitia ei aliquo modo constet; atque adeò quando hæc est dubia, docent ipsum non posse militare; quia hic non excusat ratione obedientiæ.

Vasquez vero 1.2. disp. 66. cap. 9. sub finem. Lorca 2.2. se. 3. disp. 53. nu. 7. & alij non agnoscent hæc discrimen inter subditum & non subditum, docentque Primò, neutrum posse militare quando omnibus spectatis dubitat de bellii iustitia; quia in dubijs ructior pars est eligenda. Secundò, fieri posse ut vterque dubitet de iustitia belli, si eam solūm spectet ex causis intrinsecis sibi notis; & simul tamen omnino sibi persuadeat id esse iustum propter auctoritatem principis & consiliariorum eius, quid tale esse decernunt; quorum auctoritatem tamquam virorum prudentium & bona conscientiæ militaturi sequi possunt, quādū ijs de contrario non constat. præsertim cum facile possint credere principem habere multas iuntas belli causas, quas ipsi ignorant, quasque ipse aperire alij nec vult nec tenetur: atque ita ob

huius auctoritatem poterunt dubium aliunde ortum deponere. vnde inferunt, nec subditum, nec ex externis teueri de iustitia belli inquirere, sed posse auctoritatem principis id indicentis sequi, quamdiu nulla ei occurrit iusta causa de illius iustitia dubitandi.

Sed puto hos Autores conciliari posse, si bene explicitur.

Dico igitur Primo, h̄c nullam esse faciendam distinctionem inter subditum, & non subditum; sed inter subditos (quales sunt etiam ijs, qui iam a r̄e sub eo principe incepere facere stipendia) qui principis imperio ad bellū compelluntur; & alios sive subditos, siue non subditos, qui omnino liberè ac sponte dant nomina militiae, aut ad eam socios se offerunt; quia nulli ex his, quamdiu ad bellum non compelluntur, pr̄e alijs possunt per necessitatem obediendi excusari. & h̄c etiam videtur aperta mens Caetani & aliorum.

Dico Secundo, omnes dicti quamdiu credunt principem, indicentem bellum, eiusque consiliarios esse viros probos, qui nullo modo contra suam conscientiam vellent bellum iniustum indicere, possunt in vlo examine sub illis militare, quamdiu ijs non occurrit vla particularis ratio ob quam merito de iustitia belli dubitent; qua occurrere tenentur eam examineare, aut per se diligenter omnes virosque partis rationes expendendo, si has scire possint, eaque expendere valeant; aut alios, quos esse viros prudentes & probos credunt, de iustitia belli consulendo.

Dico Tertio, si post eiusmodi examen causa belli secundum rationes intrinsecas spectata maneat ijs dubia, ita ut nequeant iudicare an verè à parte rei sit potius iusta quam iniusta; quamdiu tamen omnino sibi persuadent principem eiusque consiliarios esse viros prudentes ac bona conscientiae, qui nullo modo vellent alijs facere iniuriam, & forte habere secretas iustas belli causas, quas ipsi ignorant; possunt propter horum auctoritatem sibi persuadere bellum esse iustum, suum iudicium eis submittendo: & quamdiu hoc sibi verè persuadent, omnes dicti licet illi militiae nomen dant. Ita aperte Vasquez & Lorca suprà; nec credo alios hoc negaturos.

Dico Quartò, quando militaturis & causa belli dubia est & principis consiliariorumque auctoritas aliquo modo suspesta, ita ut h̄c nequeat eos sufficienter mouere ut prudenter saltem omnino probabiliter sibi persuadeant bellum esse iustum; qui imperio principis ad id non compelluntur, illicite in eo militant. Ita omnes Doctores suprà citari, & puto esse communem. Probatur, quia, cùm tales absolutè dubitent an illud bellum h̄c & nunc sit iniustum, nec habeant vllam probabilem rationem quā moueantur ut credant id sibi h̄c & nunc licere; non possunt hoc prudenter iudicare: nihil autem licet facio, quod non possum prudenter iudicare mihi omnibus spectatis h̄c & nunc licere.

Dico Quinto, quando aliqui imperio sui principis ad bellum compelluntur, quantum-

uis nec rationibus ob quas credunt bellum faci, nec auctoritate sui principis aut consiliariorum (de quibus dubitant an sint tam bona conscientiae, ut nollent vllam bellum suscipere, nisi quod prudenter cederent esse iustum) possint sibi absolute persuadere illud bellum esse iustum, atque ita omnibus spectatis dubitant an verè à parte rei iustum sit; nihilominus probabile est eos prudenter sibi posse persuadere sibi h̄c & nunc licere ita militare, atque ita hoc licet facere, quamdiu ijs saltem probabiliter non constat bellum esse iniustum, sine principem suum id mala fide gerere. Hæc videtur aperta sententia eorum, quos citauit. 7. & 8. & Victoriae reflect. de iure belli n. 25. & 26. Gabrie. Molina de iustitia tract. 2. disp. 13. eandem etiam afferunt Lorca su. pr̄a. n. 9. nec credo Vasquez suprà dissentire, qui solum docet, subditum illicite parere Superiori quando omnibus spectatis dubitar an sibi licet parere.

Probatur Primo, quia est plurimum grauissimum Auotorum. Secundo, quia cùm Superior sit in possessione præcipendi, non debet ea primitu nisi constet eum malè imperare, præfertim quando subditus nequit non parere, nisi ostendendo publicè se nolle parere, & ita accusando suum principem quasi iniusta imperet. Tertio, quia, ut definitur cap. 2. de secundis nuptijs, coniux dubitans de validitate sui matrimonii, quantumuis mala fide contraxerit, ideoque nequeat petere debitum; tenetur tamen id reddere ne marito iniuriam faciat, cùm tamen dubitet vtrum hæc externa actio sit formatio, aut etiam adulterium, ut si dubitet an prior maritus sit mortuus: ergo similiter subditus tenetur obediens Superiori præcipienti bellum, et si dubitet an hoc a parte rei sit iustum. Quartò, quia hæc videtur aperta sententia D. Augustini citati n. 77. ut parer ex ibidem dicit. Aug. 85

Contrarium tamen omnino dicendum est, quando subditus saltem probabiliter credit, siue suscipitur, bellum esse à parte rei iniustum; quia tunc eius iniustia non est ei dubia. Merito autem hoc semper præsumit, quoties agitur de iuuandis in bello hereticis contra Catholicos, aut subditis rebellibus suis Superioribus, qui sua possessione sive iurisdictione in subditos iniuste spoliantur, quamdiu non constat ipsos eam iniuste possidere.

## D V B I V M VI

Quibus licet in bello iusto pugnare, cith. inter se?

Circa hanc difficultatem constat Primo, omnibus licere in bello iusto contentiente eius imperatore pugnare, quibusid specialiter non est interdictum. Secundo, omnibus clericis saltem in sacris constitutis iure Ecclesiastico prohibiti esse in bello propria manu pugnare, aut milites ducere ac pugnam instruere, aut tormenta in hostes dirigere, ijsque qui ea dirigunt præesse. Pat et ex c. 4. & 6. 23. q. 8. & cap. Sentent. Sentent. 9. ne clerici vel monachi, vbi sub gratia tamen. 86

Vasquez.  
Lorca.

84

bus pœnis dicta prohibentur. quare omnes cōsentient in sacris constitutos dicta sine necessitate facientes peccare mortaliter. Ratio huius prohibitionis est, quia, cū clerici exemplo Christi debeat maximè esse mitis, valde debet ipsos esse ministros effusionis sanguinis.

Anconfi-  
tatione  
mino-  
ribus illis  
pugnant.  
Molina.

Sed est difficultas, utrum dicta sine prohibita clericis constitutis in minoribus Ordinibus. P. Molina tract. 2. de iustitia disp. 108. sub fine docet Primo, verendum esse ne eiusmodi clerici, si actu habeant beneficium Ecclesiasticum dicta faciendo mortaliter peccent, quia reddunt sead officium, ad quod obligantur, inidoneos. Vbi non dicit absolute eos peccare mortaliter, sed solum insinuat id esse probabile. Secundum, clericos non habentes beneficium gaudentes tamen priuilegio clericali, ut si gestent clericalem habitum, & aut ministerio Ecclesiastico deputati sint, aut in ordine ad illud de Episcopi licentia studeant, docet dicta facientes peccare venialiter, quia faciunt aliquid solum statum decessus. idemque insinuat de Religiosis non constitutis in sacris; quamvis putet hos grauius peccare quam illos, venialiter tamen. Tertiò, docet, alios clericos secularis in minoribus constitutos non peccare dicta faciendo, quia hi habentur ex hac parte quasilaici.

87  
Lorca.

Lorca verò 2. 2. lœct. 3. disp. 51. nu. 12. putat his omnibus vi canonum non prohiberi pugnam; atque adeò eos pugnando in bello iusto non peccare, nisi forte per accidens quatenus se exponunt pericolo incurriendi irregularitatem, atque ita reddendi se inhabiles ad suum officium.

Sed credo sententiam Molinæ esse veriore, quia tales valde dedecet pugnare, præsertim si sint beneficiari aut Religiosi deputati ad sacros Ordines, quare etiæ canones primarii & per se pugnam solum prohibeant sacris Ordinibus infingitis; tamen videtur eorum esse mens etiam dictos, etiæ non tam strictè, ad idem obligare.

Qua ratione  
sacerdos li-  
cet militare  
hortetur ad  
pugnam.

88

Terriò, constat clericos existentes in sacris licet interesse pugnis ut milites iuuent in spiritualibus, eos exhortando ad pietatem, & eorum præsertim morientium audiendo confessiones, qui alijs grauiissimis damnationis periculis exponerentur. Imò licet eos hortantur ut fortius contra iniquos hostes, præsertim infideles, pugnent, modò non hortentur vt aliquid in particulari occidant. Vt patet ex c. 7. 8. 9. & 10. 23. q. 8. ex quibusd. Gratianus ibidem & Doctores communiter bene colligunt; & ipsa praxis docet. Nechis obstat cap. *Quod in dubiis*, 5. de pœnis. Vbi dicuntur grauiter peccare clerici qui alios ad pugnandum incitan; quia hoc intelligendum est de ijs qui incitant alios ut occidant aliquos in particulari, aut incitant eos ad iniustam pugnam, ut Glossa id explicat.

Quod in  
dubijs.

Glossa.  
89

Est tamen hic aliqua difficultas, utrum clerici ut dicta intentione bello interire indigeant consensu Superiorum suorum; & præcipua difficultas est de clericis secularibus, utrum debeat habere facultatem à suis Episcopis, & hi à Summo Pontifice: nam satis patet, Religiosos subditos non posse conferre se ad exercitum sine

venia, saltem tacita, sui Superioris, quia in omnibus ab huius voluntate pendent. Plurimi autem Doctores affirmant olim fuisse clericis speciatim prohibitum dicta ratione conferre se ad bellum, sive ad exercitum, sine venia sui Superioris, ut patet apud Molinam sup. disp. 108. & Molina.  
Lorca.  
D. Thom.  
e. Repre-  
hensibile. & c. Quo au-  
sū. 23. q. 8. Vbi in priore di-  
citur valde reprehensibile esse quod Episcopi. Quo au-  
Gallie vocati à Pontifice non venerint ad Con-  
cilium, eò quod cum alijs fidelibus regis de-  
buerint vigilare contra maritimos piratas: & ra-  
tio redditur: Cum militum Christi sit, Christo ser-  
uire, militum vero seculi, seculo. In secundo dicitur  
nullum Episcopum inconsulto Rom. Pontifice  
debere ad comitatum profici. Addunt tamen  
Molina & Lorca suprà, hos canones videtiam  
contraio ysu esse abrogatos.

90

Qua probabilia sunt ob Doctorum auto-  
ritatem; dicta tamen iura ea nullo modo pro-  
bant. Nam in priore solum reprehenduntur E-  
piscopi in castis more aliorum militantes pro-  
pria manu pugnare, ideoque sua officia de-  
frentes, prout tunc temporis erat motus, ut in-  
sinuat S. Thomas suprà. & aperte patet ex textu D. Thomas.  
illius capituli, & ratione, ob quam dicuntur  
reprehensibiles; in qua significatur eos instar a-  
liorum seruissimis sive militantis seculo, ideoque  
desuisti venire ad Concilium. Qui autem ini-  
gitant præcisè salutis spiritualis militum, iuxta di-  
cta n. 88. non militans seculo, sed Christo, cui  
conantur lucrari militum animas.

In secundo verò non dicitur Episcopos sine  
consensu Pontificis non posse ire ad exercitum, Quid sitire  
ad comita-  
tum.  
sed comitatum, sive ad aulam Imperatoris ciuit-  
tis qui loco Imperatoris provincias regit. patet  
ex dicto capitulo: nam iste Episcopus reprehendebatur eò quod iuerat Rauenas, vbi tunc  
Exarchi habitabant, qui loco Imperatoris rege-  
bant Italiam. Et clariss ex canone 11. Concilij Concil. An-  
tiochenum.  
Concil. Sar-  
dicens.  
Antiocheni, & 8. Sardicensis; vbi etiam redi-  
tur huius prohibitionis causa; non quia dede-  
cer Episcopos alios sive clericos interesse pugnis;  
sed ut reprimetur multorum ambitio gratiam  
principium quærentium, ideoque eorum aulas  
frequentantur, ut ea ratione ad maiores ho-  
nores ac digniores cathedras possint prouehi.

Quarto, constat urgente graui necessitate  
clericos quiclibet bello iusto interire, etiam In graui ne-  
cessitate cle-  
rii hinc  
pugnare.  
licet propria manu pugnare: vt si alios ab inua-  
dente hoste essent occidendi, aut ciuitas, ca-  
strum, aut nauis in quisunt, essent expugnanda,  
aut victoria magni momenti certò amittenda:  
tunc enim ius naturæ dat illis facultatem & se  
& communitatē defendendi; imò quando  
agitur de auertendo tam ingenti communida-  
no, ad hoc obligat: cui ius humanum nec in-  
tendit nec potest derogare. Ita Doctores suprà  
citati. Quidam tamen putant ita pugnantes, nisi  
hoc sit necessarium ad viræ propria defensio-  
nem, incurrire irregularitatem si aliquos occi-  
dant. Sed melius contrarium docent Molina.  
Clericus in  
& Lorca suprà, & satis probauit tomo 2. de Sa-  
cram. disp. 18. numer. 88. 89. & 97. vbi ostendit  
pugnare non  
fit irregu-  
laris occidendo.

rico incurri irregularitatem nisi illa sit ei culpabilis.

92  
Clerici qui sunt super-  
mi principes  
licitè bellū  
indicunt.

Denum Notandum clericos, qui ratione sui beneficij aut alia ex causa sunt simul etiam principes seculares in sua ditione supremi, ita ut sua auctoritate possint bella indicere, iusta existente causa id licite facere, atque adeo per suos duces ea gerere sine periculo irregularitatis; modò ipsi per se exercitum non ducant, aut propria manu aliquem occidant aut mutilent, aliumque ad hoc in particulari adhorrentur. Est communis; & aperte colligitur ex c. Episcopis. ne clericis vel monachi, in 6. vbi Pontifex docet, Episcopum aliumque clericum obtinentem dominium tempore liceit & sine periculo irregularitatis constitutere ministros iustitiae, iisque præcipere ut in malefactores inquirant ac lege agant, et si inde mors malefactorum sequatur; idque etiam in casu quo agitur de inquirendo auctore particularis criminis; unde Auctores merito inferunt eisdem eodem modo per alios posse gerere bellum. vide Molinam sup. disp. 10. o. in fine, & disp. 108. §. Clerici licet.

Molinam.

c. Episco-  
pas.

94  
Valentia disp. 3. q. 16. punto 3. & alij, qui haec *Valentia* communiter fuisse & multis dubijs tractant. Sed ut breviteri consulam, & quia multa ex his non habent difficultatem; omnia uno dubio complectantur, ita ut ea in quibus communiter consentiunt, paucis perstringam; ea vero in quibus plures dissentiant, aliquanto fuisse explicem.

**CONCLVSI0 I.** Princeps ex iustitia tenet militi promissa stipendia per soluere, idque statutis temporibus quantum fieri potest. Est. 1. munis, & patet, quia qui alterius operam conductit, tenet ex iustitia promissam mercedem ei per soluere; quod si non faciat, peccat gravissimo peccatum, quod Iacobi 3. v. 4. dicitur in *Iacobus*, calum clamare; at qui princeps statuto stipendio tamquam mercede conductit operam militis; & quidem in re difficulti, laboriosa, & valde periculosa: ergo ex iustitia tenetur hoc ei per soluere. Quod autem hoc tenetur soluere statuto tempore, probatur Primo, quia qui tenetur stare iustis pactis, præserit onerosis; at qui princeps hoc ita est pactus: ergo, &c. Secundo, quia alias communiter impossibile est militi sine graui miseria, aut sine furtis ac iniustis rapinis se iustificare; que si necessitate compulsius committat, principi stipendium sua culpanon soluenteri potantur. Tertio, quia Dominus Deuteron. 24. *Deuteronomio* iubet mercenario indigenti reddi mercedem diurnam eodem die, Ne, inquit, clamet contra ad Dominum, & reputetur tibi in peccatum.

Dixi, quantum fieri potest: quia nemo tenetur ad impossibile.

Ex quo sequitur, principem qui sua culpa statuto tempore non soluit militi stipendium teneri resarcire omnia damna quæ inde fuerint secuta. Primo, ipsi militi si oppresus media sua vili prelio debuerit vendere; aut si grauem mordum ideo incurrerit, & multa coactus fuerit expendere in medicos contrahendo debita, aut membrum aliquod amiserit, alia ut ratione inutilis ad aliquid lucrandum factus fuerit. Secundo, alij suis subditis aut etiam exرانis non hostibus, quos milites coacti in opia spoliariunt; quia ipse huic damno causam debet, militem ad inferendum per subtractionem stipendi compellendo, præsertim cum ipse ex officio tenetur quantum potest talia impedit. Tertio, ipsi principi milites ob defectum solutionis rebellauerint, aut suo officio fungi non potuerint, atque ea ratione aut victoria fuerit annilla, aut bellum diutius cum maioribus reipubl. impensis aut incommodo protractum: aut si clades alia ut incommoda accepta fuerint. Quia princeps tunc horum omnium sua culpa est causa; non secus ac econsumus qui statam mercedem sua culpa non soluit conductis operis, ideoque haec definunt terras domini colere, & consequenter hic earum fructu priuatur.

95  
96  
Ad quod in  
neatur offi-  
ciale per  
bilem non  
solueri si-  
pedita.  
Ad quod te-  
neatur offi-  
ciale per  
biles per  
quos fac-  
tio militi solu-  
erit.  
ram.  
Eadem est ratio ministrorum principis, quibus incumbit procurare ut militi tempore soluantur stipendia, alia ut ad bellum gerendum necessariae comparentur. Qui si officio suo culpabiliter defuerint, aut pecunias ad illa destitutas alij conuerterint, tenebuntur dictis refaci- re omnia damna inde secuta; quia haec ipsi

#### D V B I V M VII.

*Quis modus seruandus sit in gerendo bello?*

93

**N**ota ad bellum varias personas concurrent, scilicet principem bellum indicentem, duces ac milites, auxiliares copias, amicos, in quorum terris milites hospitantur, & a quibus necessaria percipiunt, ac demum hostes, & i omnes qui inter hostes commorantur. Quartus igitur hic, quæ ratione principes & milites inter se, & cum dictis omnibus debeat aut possint in gerendo bello procedere,

Ex quo pater valde varia hic quæ, scilicet Primo, quæ sit obligatio principis erga suos duces ac reliquos milites? Secundo, quæ horum erga suum principem? Tertio, quæ militum erga amicos apud quos hospitantur, & quæ ratione peccent hostium grauando: & quæ hi rursus teneantur præstare militibus? Quartus, an principes fidelis licet utratur auxilio infidelium; aut illos vicissim in suis bellis iuuet? Quinto, quæ inter configendum ac in belli progressu licet facere contra hostes? Sexto, an liceat uti insidijs? Septimo, utrum innoentes versantes inter hostes possint occidi, in seruitutem redigi aut suis bonis spoliari? Octauo, cui cedant bona a militibus capta in bello? Non, utrum bona quæ hostes ab alijs iniuste acceperint, licet capiantur ac retineantur ab ipsis qui iulte contra eos bella gerunt? Decimo, utrum ciuitas hostilis licet tota tradatur deprædanda militibus? Undecimo, utrum licitum sit diebus festis pugnare? Duodecimo, quæ licita sint obtenta victoria?

De his fusse scribunt Gabriel in 4. d. 15. qu. 4. Victoria relect. de iure belli n. 15. & n. 34. Coquart. regula Peccatum, p. 2. §. 11. Silvester v. Bellū 1. q. 8. & seqq. Caet. ibid. §. Tertio. Molina de lucta tract. 2. a disp. 116. usque 122. Bañez 2. 2. qu. 40. art. 1. dub. 10. & seqq. Turrian. ibid. disp. 90. dub. 3. & 4. Lorca ibid. disp. 54. Malderus dub. 6.

Gabriel.  
Victoria.  
Covarr.  
Silvester.  
Molina.  
Caetan.  
Bañez.  
Turrian.  
Lorca.  
Malderus.

tamquam eorum causis imputantur. Quæ diligenter notanda sunt confessarijs, qui eijsmodi conscientias tractant.

97 **CONCLVSIO II.** Milites tenentur suis stipendijs esse contenti, bona fide ac debita diligentia munus suum obire, etiam cum vita periculo: nec possunt ob metum mortis quantumvis certò imminentis, siam stationem, aut pugnam, aut locasibi demadata deserere aut hosti tradere, quamdiu est spes eos posse hosti resistere, illaue conseruare. Pater, quia ad hæc iheruanda mercede conducuntur, & sacramento se obligant. Quare etiam si quid in eijsmodi rebus peccarint, utre apud omnes gentes recepto morte plectuntur, idq; merito ob grauissima pericula ac damna, quæ ex eijsmodi defensibus reip. eueniunt, cum vnius militis culpa integer quandoque exercitus profligari possit. Vnde 1.3. 7. ad legem Iuliam maiestatis, eijsmodi desertores dicuntur rei læsa maiestatis.

98 **CONCLVSIO III.** Erga amicos, apud quos diversantur, tenentur strictè seruare illud S. Baptiste Lucæ 3. *Neminem concutatis, neque calumianam faciat;* & contenti estote stipendiis vestris. Contra quæ grauitate & cum onere restituendi peccant milites. Primò, qui aliquid rusticis alijsue apud quos hospitantur, aut per quos transiunt surripiunt, aut ab iniuris extorquent, præter ea, quæ ex constitutione principis debent ijs subministrari, quæ seruitia vocare solent; ut sunt lumen, ignis, lectæ, paleæ, &c. Nec excusantur, si rusticci parentibus, aut quandoque etiam vltro ijs offerant pecuniam aut similia, quia donationes illæ communiter non sunt spontaneæ, sed coactæ, in etiæ maioris mali; atque ita peccant accipientes, nisi constet eas omnino liberè fieri.

Secundò, quando astu aut fauore ab ijs, qui ipsis hospititia debent præscribere, obtinent plures schedulas, quibus ijs diversæ domus pro hospitio assignantur, & deinde ab aliquibus pecunias accipiant, ut apud eos non hospitetur: quæ ratione multi iniuste grauantur.

99 **Ex priori dicto excipi calum quo milites ob defectum solutionis, sunt in extrema aut graui necessitate, ita ut se sustentare nequeant, nisi à suis hospitibus sibi necessaria extorqueant; tunc enim iuxta dicta disput. 27. dub. 10. id licet faciunt. Quæ hic maxime locum habent, cum alias milites necessariò deberent aut perire aut castra deserere, quod fieret cum maximo totius communis, atque adeò eorum à quibus dicta accipiunt damno. Cum igitur eorum vita ac opera sint his necessaria, merito coguntur eos sustentare. Duo tamen hic obseruanda sunt. Primum, ut milites nihil ab alijs extorqueant, quod ijs non sit necessarium ad suam sustentationem. Secundum, ut princeps aut reliqua pars reipub. compenser ea grauamina illis hospitibus, quatenus ipsi præ reliquis fuerunt grauati: nam cum militum sustentatio cedat in bonum totius patriæ, communibus sumptibus fieri debet; nec vna pars præ alia debet grauari, præterim ita notabiliter. Ita cum Caetano & Driedone Molina disp. 116. sub finem.**

Gaietan. Driedo. Molina.

100

Similiter militum duces aliquæ regij ministrati, quibus in cumbit castra metari, aut militibus peccata officia perfoluere, peccant cum onere relictu miliari. Primò, quando iter cum militibus faciendo tenent vicina loca suspensa, quanam sintransit, & sic ab aliquot oppidis vel pagis pecunias accipiunt, ne per eorum fines transirent, aut apud eos hospitentur: hoc enim modo patria valde ac omnino iniuste grauatur. Secundò, quando simulat se habere plures milites quam reuera habet, & inter lustrandum aliquot fictos veris imfident, ut ea ratione pluriū stipendia accipiant ac sibi referent. Est autem hoc cinqum, non solum quia ea ratione furatur pecunias sui principis; sed etiam quia ea ratione temp. grauissimis periculis exponunt, ac grauissimi danni sèpè sunt causa; dum princeps eorum fraude deceptus, ac putans se habere plures milites quam vere habet, definit ijs alios milites submittere, qui tamen ijs necessarii sunt ut possint hosti resistere aut victoriam obtinere, aut tutari loca quibus præsidio sunt: atque ita sunt causa cur aut exercitus cædatur, aut dicta loca in hostium portestate veniant. Quæ ipsi potesta tenentur omnia resarcire. Quæ diligenter notanda ijs, qui talium confessiones audiunt.

101 **CONCLVS. IV.** Princeps fidelis pugnans contra infideles licet vtitur auxilio infidelium, eoque in ista bella contra alios infideles gerentes licet iuvat. Per se pater, quia nulla eit hic ratio cur id non licet. Sic olim Machabæi inierunt cum Romanis societatem, ut se mutuo in bellis iuvarent, & sèpè aliquos reges infideles contra alios pugnantes iuvarent.

102 **CONCLVS. V.** Quando aliquis princeps fidelis contra alium populum fidem bellum gerit, et si per se non fit illicitum vocare infideles milites in suum auxilium, per accidens tamen hoc sèpè est illicitum, ac Christiano nominis ignominiosum ac valde noxiū: præterim quando illi, qui in auxilium vocantur, sunt Christianorum hostes, quales sunt Turcae. Quia hæc ratione datur ijs occasio tempa ac monasteria diripiendi, sacra profanandi, virgines Deo dicatas violandi, & in Christianos barbaricam crudelitatem exercendi, aliaque seclera patrandi. Quibus & eorum in Christianos vires ac audacia crescent, & horum vires ac nomen iniquuntur, & auctoritas ac religio in despectum veniunt. Quæ mala maiora sunt quouis bono, quod eijsmodi bello possit obtineri.

103 **Molino.** **Iniquè Christianus iuvat infideles contra fideles.** Molino.

Prob. quia hac ratione res Christiana, atque ipsa religio paulatim opprimuntur, ac vites infidelium atque ipsa infidelitas mirum in modu argentur; dum integræ Christianorum regiones infidelibus subiiciuntur, omniaque, quæ in ijs sunt, loca sacra aut euertuntur, aut profanantur, & sacrilegis ritibus defilantur; dum omne exercitum Christianæ religionis ibidem impeditur, ac Christiani aut à fide deficere, aut libertatem omniaque bona amittere coguntur, ac

ac eorum liberi in infidelitate educantur; aliaq; similia sunt: prout videmus fieri in locis que Turcae, aut heretici occupat. Quæ quām impie fiant ope ac auxilio Christiani principis, quis Christianus non videat? Nec est iusta excusatio si quis iudicet id expedire ad suum statum augendū aut conseruandum, eð quðd ea ratione minuat æmuli sui potentiam; nisi prius prober suum statum sibi debere pluris esse Religionem Christianam, ac salutem totum millium animarum, atque adeo Christi sanguine, quo illæemptæ sunt.

Huius occasione Doctores h̄c disputant, vtrum Christiani captivi licet in triremibus Turcarum Christianos oppugnantium remigent. Sed quid dicendum sit, satis pater ex dictis sup. disp. 18. dub. 13. n. 219. Hoc solūm h̄c Notandum, nullo modo ijs licere deprædari aut incendere res Christianorū, quia hoc per se malum ac iniustum est, vt bene notat Lorca sup. disp. 51.

**CONCL V. VI.** Si hostes ante inchoarū bellum, perant pacem, ac sufficiētē satisfactiōnē offerant pro damnis ac iniurijs eouque illatis, & sint parati cauere de iniurijs in posterum non inferendis; illicet illis infertur bellum; quia iam nulla restat necessitas, aut iusta causa id inferendi. In hanc conclusionem omnes consentiunt.

Quidam tamen contrarium asserunt, quādo hostes dicta offerunt postquam bellum iam aliquo conflictū inchoatum est, putantque eum qui iusta causam fouerunt, non teneri desistere a bello, nisi hostis se ipsi totum permittrat eius iudicio pro prateritis iniurijs puniendū. Quia ille tunc respectu hostis obtinet personam iudicis & hic personam rei, ideoque non est amplius in statu satisfaciētē; sed tenetur se illius tamquam sui iudicis arbitrio permittere. Ita Caiet. iu. Summa v. Bellum, §. Tertiū. & quidam alij.

Sed melius Molina sup. disp. 103. sub finem, & Lorca disp. 53. nū. 11. docent, h̄c nullam esse faciendam distinctionem, an bellum sit inchoatum necne: quodcumq; enim, antequam sit omnino debellatum, hostis offerat sufficiētē satisfactiōnē pro omnibus iniurijs ac damnis vñque ad illud tempus datis, & debitam cautiōnem de pace in posterum seruāda, teneret alter h̄c acceptare & bello desistere; quia deest omnis necessitas & iusta causa illud continuandi, nec hic potest quidquā vñterius ab illo exigere. Vide dicta sup. n. 29. 35. & 38. vbi etiam n. 34. & 36. ostendi principētē fuentem iustum bellum nullo modo esse iudicem alterius partis, antequam eam omnino deuictā sibi iusto bello planè subiecerit, & cōsequenter antequā sit omnino debellatum. Quo casu hostis iam omnino debellatus, ac in potestatē vñctoris redactus, sit huic iure belli subditus, arque ita tamquam talis tractari potest.

**CONCL VII.** Quādū hostis recusat exhibere debitā satisfactiōnē iuxta iam dicta, qui iusta causam fouerunt, potest facere ea omnia quæ ad vñctoriā obtinendā illūm q; debellandum iudicantur necessaria, niſi alia iuri naturali aut diuino repugnent, vt sunt peccata qua intrinsecē mala sunt, aut ea quibus gravissimē religione Christiana nocetur: iuxta dicta nū. 102. & 103.

Hinc potest hostes occidere, eorum bona dīpercere, regiones vastare, loca munita occupare aut euertere, aliaq; sibi opportunain eorū terris exstruere, prout prudenter iudicabit ad suū finem necessarium aut valde expediens: ita tamē vt quātū fieri potest sit semper memor Christiana modestia ac clementia, eīnque rationem habeat. Est communis, & per se patet, quia alia finis belli obtineri non posset.

Hinc fuentes iusta causam licet in bello vñtuntur invidijs, quia hoc nec per se malum est, & sapè ad obtainendā vñctoriā aut necessariū aut valde vñtile est. Vnde etiā Iosue c. 8. contra vñbem. Hai ijs vñsus legitur. Non licet tamen vñ mēdijs violando pacta cum hoste inita: hoc enim apertè malum est & principe indignum.

**CONCL VIII.** Innocentes cognitales nū quam licetē direcētē & per se occiduntur; quia licetē aut hoc absolūtū malū est, ac omni casu sine speciali Dei commissiōne illicitū: indirecētē tamen & per accidētē sapè licetē occiduntur. Sic fuentes iusta causam licetē explodunt tormenta in hostiles cuneos aut munitiones, ignem in ades iniiciunt, turres ac mēnia tormentis aut supposito sulphureo puluere euertunt, etiā credat, aut etiam certò sciant hac ratione aliquos innocentes occidētē; quia hoc sit præter eorum intentionem, & vt illos seruent non tenentur permettere vñctoriā sibi elabi. Est communis eorum, quos suprā citauit.

Innocentes autē h̄c certò sunt pueri omnes, qui per ætatem armā ferre ne quēunt, aut alia ratione nocere ijs qui iusta causam fuent. tales etiā, nisi de contrario constet, prefūmuntur feminæ, Ecclesiastici, rustici, externi casu inter hostiles versantes, quādū non deprehenduntur armis aut alia ratione illos iuuare. Hinc quādū Iosue 6. & 1. Regum 15. Israēlitæ licetē occidentur omnes incolas vñbū Iericho, & Amalekitas etiā infantes, factum est ex speciali Dei commissiōne, qui in omnes homines habet vitā & necis potestatē. Quādū si dicti deprehendātūtū armis aut alia ratione hostem iuuare, eosque qui iusta causam fuent oppugnare, consentiunt nocentes etiā si credat hoc facere inculpabilitē ob inuincibilem ignorantiam; quia ipsi alios de facto vñctoriā oppugnāt, ijsque nocent, quare occidi possunt quādū pergunt ita nocere, sicut pro vita defensione potest occidi stultus ab eo quem inuadit. non tamen postquam obtenta jam vñctoriā nocere desinunt: quia tunc nulla est necessitas eos occidētē.

Et in hac conclusione Doctores suprā citati alijque communiter consentiunt. Est tamen aliquā difficultas, vtrūm innocentes licetē spoliātūtū suis bonis, aut etiā in seruitutē redigātur. Quidam enim docent hos non posse aliter spoliātūtū suis bonis ac liberare, quā vita, scilicet vñctoriā, non nocēt, uti spoliātūtū suis bonis, aut etiā in seruitutē redigātur. Probat, quia alia hi punientur sine vñbū culpa, quod illicitū est. Ita Lorca sup. disp. 52. n. 16. in fine & disp. 54. n. 11. 20. ac 23. Molinata. mēa sup. disp. 120. & 121. ac Valentia disp. 3. q. 16. puncto

puncto 3. §. Quartū in sero. & seqq. & plu. i. m. alijs, docent, tales licet etiam directe spoliari suis bonis ac libertate. Et hoc credo probabilius quando aliter nequit sufficiens satisfactio obtineti pro iniurijs & dannis acceptis, quia scilicet bona nocentium, aut ad hoc non sufficiunt, aut capi nequeunt.

Pro quo Natura, omnes ciues alicuius reip. simul constitutere vnu corporis, atq; ita censentur alii quid vnum; adeo ut quod resp. quia talis facit, censentur omnes facere, atque ita hac peccante censentur omnes & singuli peccasse ac esse puniibilis in ijs bonis, quae censentur bona reip. cuiusq; dominio ac dispositioni sublunt. Qualia sunt omnia bona fortunae non solum communia, sed etiā priuata singulorum ciuium. Nam ex gente valde notabilis bono publico potest ea etiā his iniuris, & sine eorum culpa auferre, id quae etiā sine vlla cōpensatione quando hoc fieri nequit: ut patet in tributis ac alijs exactiōibus, quae ob publicam necessitatē imponuntur saepe adeo graues, ut priuati notabilēm partē bonorum teneantur in vsum publicum conferre.

Ex his sequitur Primo, quando aliqua resp. peccavit ac punitiō merita est, eam totā omnino posse puniri, adeo ut etiam iij qui in ea sunt innocentes, puniantur in ijs bonis quae censentur bona reip. iuxta dicta. Quid patet ex vlo receptissimo & communī omnī cōfensiōnē approbato: quando princeps alii sui p. ouincia ob rebellionem aliudū cōmune peccatū, nouum aliquid vēctigal imponit; quod secundūm omnes iuste in pœnā illius peccati, & ab ipso imponitur, & ab omnībus illius ciuiis (alii seculari bus etiam inno. cōmibus exigunt) utque ita hi ob commune delictum cuius non sunt priuati participes, in dictis bonis puniuntur.

Sequitur Secundū, & quidem multo clariū, quando vna resp. per contrāctum, aut sua culpa contraxit debitum ingentē summam alteri reip. perfoluendi; omnes eius ciues etiam inno. cōtes, quatenus sunt illius quēdā pars, contrahere aliquam obligationem ut contribuant ad eā solutioinem, quatenus hoc necessarium est ut illa fieri possit. Cū enim omnī ciuium bona sint etiam bona ipsius reip. ipsiusq; dispositioni in casu necessitatis subiecta, iuxta dicta n. 113, potest quiuis eius ciuius cōpelli ut ex suis bonis cōtribuat, ut ipsa dicta lue obligatione satisfaciat, quando hoc aliter nequit fieri. Sicut si resp. aliquorum culpa, incidit in aliquam aliam necessitatem, quia se aliter expedire non possit, possent omnes eius ciues etiam innocentes cogi ut illam suis opibus iuarent, ut ita possit se a necessitate liberare.

Sequitur Tertiū, sententiam Molinæ esse veram, scilicet in bello iusto etiam innocentes posse spoliari bonis fortunæ, quādo hoc est necessarium ut possi integra satisfactio obtineri; quia cū sint pars reip. tenentur contribuere ad satisfaciendum pro debito ab ea contracto, quando hoc aliter solui nequit; & consequenter princeps, cui debetur satisfactio, potest eos ad hoc compellere, ipsos suis bonis spoliandi. quae magis consumabuntur infra dub. 8.

Ex quibus patet responsio ad rationem Lor. Coninck de act. supernat.

ce allatum n. 112. Quia ciuii innocentes num quād ob aliorum culpā possent puniri, possent tamen compelli ut faciatē pro debito, quod ramquam pars illius reip. contraxerunt, prout in dicto casu fit.

Adde, eos, quis cunctū se innocentem sint, priuati in posse reputari no. cōtes quatenus sunt pars reip. reputari, utque ita ut tales in bonis reip. dominio aliqua ratione subiectis puniri, iuxta dicta n. 114.

Patendum tamen omnino est eos, qui culpa- membrum reip. & ita in bonis exter- bilis sunt, in omnībus dictis casibus teneri in nis puniri.

117  
ce allatum n. 112. Quia ciuii innocentes num quād ob aliorum culpā possent puniri, possent tamen compelli ut faciatē pro debito, quod ramquam pars illius reip. contraxerunt, prout in dicto casu fit.

Pro quo Natura, omnes ciues alicuius reip. simul constitutere vnu corporis, atq; ita censentur alii quid vnum; adeo ut quod resp. quia talis facit, censentur omnes facere, atque ita hac peccante censentur omnes & singuli peccasse ac esse puniibilis in ijs bonis, quae censentur bona reip. cuiusq; dominio ac dispositioni sublunt. Qualia sunt omnia bona fortunae non solum communia, sed etiā priuata singulorum ciuium. Nam ex gente valde notabilis bono publico potest ea etiā his iniuris, & sine eorum culpa auferre, id quae etiā sine vlla cōpensatione quando hoc fieri nequit: ut patet in tributis ac alijs exactiōibus, quae ob publicam necessitatē imponuntur saepe adeo graues, ut priuati notabilēm partē bonorum teneantur in vsum publicum conferre.

Ex his sequitur Primo, quando aliqua resp.

peccavit ac punitiō merita est, eam totā omnino posse puniri, adeo ut etiam iij qui in ea sunt

innocentes, puniantur in ijs bonis quae censentur bona reip. iuxta dicta. Quid patet ex vlo rec-

eptissimo & communī omnī cōfensiōnē appro-

bato: quando princeps alii sui p. ouincia ob

rebellionem aliudū cōmune peccatū, nouum

aliquid vēctigal imponit; quod secundūm om-

nes iuste in pœnā illius peccati, & ab ipso im-

ponitur, & ab omnībus illius ciuiis (alii seculari

bus etiam inno. cōmibus exigunt) utque adeo

maximē rotius reip. cuius ipse est pars, grauari,

atque ita aliquo modo puniri.

Patendum Secundū, ab hac sententia omnino

excipiendos Ecclesiasticos, quos, si innocentes

sint, ob aliorū culpā grauari videatur esse contra

honorē religioni, Ecclesiæ, ip̄iisque Deo, cui fin-

gulariter sunt dicati, debitum. Præsertim cū

ip̄i sint quēdā pars reip. omnino distincta à

parte ciuii, nec huius dispositioni subiecta, cū

sint exempti à iurisdictione seculari; quare se-

culariū delicta etiam publica auctoritate cō-

missa ijs nullo modo possunt imputari, aut in

eorum grauamen cedere. Quod clarissimum

est si agamus de bonis ipsius Ecclesiæ, qualia

sunt omnia ipsius ornamenta, ac sacra supellex,

& bona immobilia, ex quibus eius ministri, ipsa

fabrica, ac teliqua onera sustentantur; quae non

sunt priuatorum, sed ipsius Ecclesiæ, atque adeo

peculiari quadam ratione ipsius Dei; quae magis

consumabuntur infra dub. 8.

Excepienti sunt etiam iij, qui ab hostiis ad

iustū pugnantes iam ante defecerant; quia hi

nullo modo possunt inter hostes computari.

Quidā concedunt quidē, rationes sup̄ā alla-

tasatis probare innocentes ob delictum reip.

posse priuari bonis exteris, nō tamē libertate.

Sed credo, cāndē esse rationē vtrorumq; quam-

uis difficultius possint hac spoliari quam illis.

Prob. Primo, quia etiam ipsa libertas ciuium

cōputanda est inter bona subiecta iurisdictioni

ac dispositioni reip. nō occurrente graui necessi-

tate, quia se aliter expedire non possit, ipsa licet

aliquos ciues etiam iuocentes priuaret liber-

itate tradendo eos in seruos hostiū pertenti &

minantur se aliter temp. euerūrum, sicut vñato

more solet resp. vt pacem obtineat suos ciues

hosti tradere obſides magna parte v. ita, aut for-

te etiā tota arcta custodia inancipandos, in qua

ferēt tota libertate priuabuntur. Confirmatur,

H h h

quia

quia pater iure naturæ graui necessitate eum vrgente licet vendit filium in seruum; cur non possit quid simile resp. respectu sui ciuis?

120

Prob. Secundò, quia vbi ius posituum id non prohibet, licet debitor, qui non est solvendo, raptur in seruitute: at qui, ut sup. ostendit, qui quis particularis ciuis saltē in defecatum aliorū est debitor illius satisfactionis, quam eius resp. tenetur prestat: ergo, quando hæc aliter obtineri nequit, potest pro ea in seruitute rapi. Sed hæc neque ut habere locum in Christianis, qui ab aliis Christianis ratione belli quod iniuste gerunt aut ob debita in seruitute redigi nequeunt: quod consuetudine communī consensu, ac legitima præscriptione iam diu introductum est.

121

CONCL. IX. Bona mobilia hostiū bello iusto capti, in præmium laboris cedunt capienti; nisi alicubi introductū sit vt toti exercitui dividantur, aut eorum certa pars principi cedat, in subleuamen oneris, quod subit soluendo stipendia militi: in quo variae sunt varijs locis ac causis leges militibus satis notæ, quæ seruandæ sunt.

Bona verò immobilia ab hoste capta cedunt ipsi principi aut reip. iustum bellum gerenti, in satisfactione pro iniuria ac damnis acceptis, ac belli expensis, ac in præmiū laboris ac industria: item in compensationem periculorum quæ subiit. Qua ratione unus princeps iuste alterius iam deuicti regnum sibi vindicat, quod hoc est necessarium vt pro dictis omnibus ipsi plenè satisfiat. Est communis DD. imò omnium nationum sensus vnu communi receptus.

122

CONCL. X. Ea quæ hostes iuste ab alijs ceperant, atque adeò sua iam fecerant, eodem modo fiunt capientis aut principis iustum bellum fuentis, sicut alia hostiū bona: iuxta dicta concl. 9. Quæ verò hostis iniuste alijs eripuit, si quando venerint in potestatem eorum qui iustum bellum fuent, iure naturæ restituenda sunt ijs quibus erupta sunt; sicut bona quæ fures aut latrones alijs eripuerunt, si quando in aliorum potestatem venerint, restituenda sunt suis dominis.

123

Iure tamen Cesareo (quod Castellæ aliarumque quarundam nationum priuatis legibus receptū est) eiusmodi bona mobilia, si hostes ea intra sua præsidia alia loca tuta deportaverint, censentur hac ex parte quasi iam essent ipsorum hostium: atq; adeò eodē modo fiunt capientis, ac si essent verè ipsorum: secūs est de ijs, quæ hosti eripūtūt antequā ad eiusmodi loca sunt translata.

Patet ex 1. Si quid bello. 28. iuncta 1. Postliminij. 5.

π. de captiuis & postliminio reuersis, totoq; hoc titulo.

Excipiuntur ibidem 1. 2. & 4. homines siue liberis siue serui, ac naues vñibus bellicis aptæ; irem equi, vel equæ fræni patientes. quæ quacumque ratione ex hostiū potestate euaserint, eodē loco habentur, quo erant ante captiuitatem: atq; ita aut siue libertati, aut prioribus dominis, si quos habuerint, restituenda sunt. Ideo quæ dicta in Iure dicuntur gaudere iure postliminij.

Quod autem Ins Cesareū statuit de rebus, quæ ab

hostiis in præsidia træstata sunt, idem quorundam

aliorum locorum lura statuunt de ijs quæ fu-

erunt vna nocte in hostium potestate. vt docet

Molina sup. disp. 118. §. Vt verò. & §. Hinc fit.

Molina.

Qua disp. idē benè docet, principes hoc in potuisse statuere, quia bono publico hoc videtur expedire; tū vt hac ratione euntur multæ lites ac difficultates, quæ alijs multibus ob res bello captas potuissent exhiberi; ac etiā ad virādos scrupulos, quibus potuissent ipsi vexari dubitando an res a se capta prius fuisse si est ab hoste possessa, aut etiam cui esset restituenda; tum etiam vt hac ratione militum animi magis extaretur vt hostes spe præde inquadrant, quæ causæ sunt sufficiētes vt lus rem vnu possit alteri tribueret; vt patet in præscriptione.

Et quāuis (vt ibidē cum alijs bene notat Molina) dictæ leges supponant fallū, scil. dictas res ab hoste captas fieri ipsorum, ac iuste ab ijs possideri; nihilominus omnino præsumendum est legislatores non voluisse eas solo illo fundamento niti, sed quocumque alio, quo possent iuste ferri: quod cum, vt iam ostendit, sufficiens subfuerit, omnino dicendum eas in vitro que foro esse validas.

Idem ibid. §. Observa. & §. Illud postremo bene notat Primò, dicta solū posse habere locutio: spe cōtū bonorū, quæ hostes ceperūt a ciibis illius reip. in qua illæ leges viget, & ciibili, quies hostibus eripiunt, militant. Quia Hispanus nihil potest cōstituere circa bona, quæ Turcav. c. c. p. i. p. Franci aut Germani; ne c. circa bona Hispanis erupta. Quare si Gallus eripiat Turcis eiusmodi bona Hispanorum, aut Hispanus bona Francorum; vterque debet ea suis dominis restituere, nisi aliud recepta inter ipsos consuetudine introductum sit.

Notat Secundò, eiusmodi priuilegium solū concedi militibus ea bona hosti eripiuntibus. Quare si qui ea alia ratione, v. c. c. c. ex parte recuperare, aut donatione, ab hostibus accipiant, tenent ea prioribus dominis restituere.

Notat Tertiò, quādo eiusmodi bona ab hostiibus ita capta sunt, vt nulla sit spes, priori dominū ea posse recuperare, quemuis ex præsumpta huius voluntate licet ea vili pretio (prout cōp. muniter præda militibus vñditur) emere, et intentione vt domino cōparenti, ipsaq; repente ea restituat, recepto pretio quod pro ijs dedit, quod, cūm huius (qui aliter rem suā nunquā fuisse recuperaturus) negotium vñliter gessit, & quidem ex voluntate eius prudenter præsumpta, ab eo meritò repertit. Quod notandum est pro Catholicis Hollandis, qui aliquando ex præda Indica aliqua à nautis emunt.

CONCL. XI. Per se loquendo licet quæ dogi: tota aliqua ciuitas datur militiū dñe. Quando scil. ipsa obstinatio resistendo id meruit, iudicaturq; necessariū aut valde expediens vt milites spē præda eam feruentius oppugnent, ac alia vñbes deterrantur, ne tam obstinare resistant. Est communis, & pater ex cōmuni praxi a principibus sine reprehēsione usurpata. Bene tamen multi notant, id sēpē minūs conuenire ob multa scelerā quæ milites ea occasione communiter perpetrant, multos vt pecunias extorquent, crudeliter torquent, matronis ac virginibus vim inferendo, &c. Ob quæ ea concessio per accidens est illicita, quoties ad suos prædictos fines non est aliquo modo necessaria.

Et,

Et, si quando concedatur, ducet tenentur eiusmodi sceleris quantum possunt impeditre ea se- uere prius prohibendo, ac deinceps puniendo eos, qui in ijs fuerint deprehensi.

CONCLVS. XII. Quando milites non impe- diuntur ea ratione audire Sacrum, licet pugnatur diebus festis aut Dominicis; quia hoc non est opus seruile. Imo quoties id est necessarium ut damnum vitetur, aut victoria mulrum promouetur, licet id sit etiam cum omissione Sacri, quia precepta Ecclesiae non obligant cum tanto in comodo; quale esset si exercitus alias aut cladem acciperet, aut occasionem notabiliter promouendil victoriam amitteret. Nec his obstat cap.

e. Treuga.  
Molina.  
Lorca.

129

Treuga. & pace, quia hoc non est vnu receptum. vide Molinam disp. 111. §. Diuendum deinde. & Lorcam q. 40. ar. 4.

CONCLVS. XIII. Obiecta iam victoria ac hoste debellato, per se loquendo ea licent quae necessaria sunt ad plenam satisfactionem pro iniuris ac damnis acceptis ac impenis factis toto bello tempore; item pro pace ac securitate in posterum stabilienda. Qualia sunt priuare victos etiam innocentes suis bonis, aut etiam aliquos libertate, si non sine Christiani: quatenus hoc ad dictos fines necessarium est, iuxta dicta n. 116, 117 & 118. Item extruere in eorum terris munitiones ac praesidia imponere; item imperare ijs tributa & similia. His adde, cum victoria hostes sibi subicerit obtinere respectu illorum absolute personam iudicis, arque posse eos secundum merita punire etiam morte. In his tamen omnibus, quantum fieri potest, oportet victorem esse memorem Christianorum clementiam: tum in spoliatione bonorum ac libertatis, praesertim innocentium, tum etiam in occisione nocentium. Hinc quando multi ex victis sunt meriti mortem, et si eos sine vera iniuriam possit omnes occidere, hoc tamen communiter saperet crudelitatem, ac esset grauiter reprehensible; nisi in particulari aliquo casu putaretur ad fines aliquos maximi momenti esse necessarium. ut si illi non possent tutu in custodijs seruari, & dimissi crederentur omnia rurum turbatur. Alias aliquibus aut nocenteribus aut forte delectis priuatis, reliquis parcentur, ita saltu ut pena mortis in mitiore mutetur.

D V B I V M VIII.

Vtrum reprasalias sine pignorationes sint li- citae?

130

Nota, reprasalias seu pignorationes dici, quando vna resp. accipit bona cuius alterius reip. vt hac ratione cōpenet damnum quod aliquis ex suis ciuibus passus est a ciue alterius reip. Constat autem Primo, vnam remp. ob iniustam occisionem sui ciuius illicite occidere innocentem ciuem illius reip. a qua alter occisus est. patet ex dictis n. 100. Secundo, vna remp. in dicto casu illicite accipere bona alterius innocentis, quod alia ratione sine magno incōmodo potest haberi reparatio dāni illati. Tertio, securato alias iuris ordine licite accipi bona eius qui iniuriam in- tulit, ut ex ijs reparetur dānum acceptum.

Sed tota difficultas est, vtrum quando aliter si- ne grauibus incōmodis nequit obtinere reparatio dāni accepti, resp. in se aut ciue suo laſa li-

Coniect de act. supernat.

citè accipiat bona cuiuslius ciuius etiam in hoc en- tis illius reip. a ciuius ciuibus dānum dāgit est?

Lorca sup. disp. 52. n. 15. id negat. Primo, quia eae pignorationes tamquam odibiles & æquitati naturali contraria sunt latae ciuili prohibite, vt dic- citur cynico de iniuris, in 6. & patet ex præfat. & c. 1. Authenticæ. vt non sicut pignorationes col- lat. 5. Nouella 52. & l. vni C. vt nullus ex vicaneis. vbi dicitur: Graue est non solum legibus, verum etiam æquitati naturali contrarium pro alienis debitum alios molestari. vbi etiam ratio illius sententia sed- ditur, quia scilicet iniquum est vnum pro alterius debito aut culpa vexari aut spoliari.

Communis tamen sententia ramuricatum quām Theologorū est, eiusmodi pignorationes esse licitas, quando adhuc requisita circūstantia.

vt patet apud Bartolom. tractatu de reprasalijs. Bartol. Couarr. Nauarr. Caetan. Siluest. Angelum, aliosque Summistas v. Repræfalia. Gabriel. in 4. dist. 15. q. 4. a. 3. dub. 2. Siluester. Molin. sup. disp. 121. & alios: adeo vt Lorca su- Angelus. Ex quo etiam patet, hanc sententiam esse vt mi- nimum probabilem & tutam in praxi. Quid autem à parte rei sit vērior, patet ex dicendis.

Nota igitur, vt eiusmodi reprasalias sint licitæ, requiri fex conditions. Primo, quod manifeste constet ciues vnius reip. fecisse iniuriam ciuibus alterius reip. v. c. aliqua eorū bona capiendo aut detinendo, nolendo soluere clarè ex iustitia de- bita; aut similitatione. Debet autem hæc iniuria esse notabiliter grauissima; quia cum reprasalias sint satis graues, & sāpē natūrae causare incōmoda, de- bēt habere grauē causam. Secundò, vt Superio- res illius reip. cuius ciues iniuriam intulerunt, ro- gati vt faciat iustitiam, id recusent aut negligant: quo factō sunt alteri reip. iniurij, & conlequen- ter tam ipsi quām tota eorum resp. fuerū alteri ob- ligati ad resarcendum dānum acceptum, iuxta dicta n. 113. & 114. Tertiò, vt aperet conster illos culpabilitēs nolle facere iustitiam; quia nullus pu- niri potest nisi consteret eum delinquisse. Quartò, vt supremus princeps reip. lēx a debeat, & causa cognita concedat facultatē capiēdi reprasalias. Isenim solus has potest concedere, qui potest bellum indicere; vt omnes fatentur. Quintò, vt non inferatur alteri reip. plus dānni quām sit necesse ad plenam satisfactionem pro iniuria ac dānnis acceptis. Sextò, vt non concedantur in personas Ecclesiasticas, quae nocentes non sunt; hoc enim expreſſe sub pena excommunicationis prohibetur c. vniico, de iniuris, in 6.

His prob. cōmuni sententia Primo, quia, vt ostendis suprā n. 113. quando aliqua reip. alicui alteri obligatur ad aliquā solutionem aut satisfactionem, omnes eius ciues ad eandē, prē-

tertum in defectum communitatis, obligantur, adeo vt non satisfaciēt communitate debita

possit a singulis exigī. atqui, vt patet ex dictis,

hoc ipso quo resp. requisita recusat suos sub-

ditos noxios cogere vt satisfaciant lēsis, ipsa

horum loco tenetur satisfacere: ergo in huius

defectum singuli eius ciues ad hoc tenentur:

non quidem ita vt per se sine sponte teneantur

satisfacere (hoc enim esset nimis durum re-

spectu innocentium) sed vt possint a laſis ad hoc

H h h 2 com-

compelli. & hi ex eorum bonis possint sibi auctoritate legitimi iudicis compensationem sumere.

Prob. Secundum, quia, ut supra ostendit, in bello in bello bona innocentium licet diripiuntur, quando hoc est necessarium ad obtinendam plenam satisfactionem: ergo idem fieri potest per repræfalias: est enim omnino eadem ratio. Nec refert quod bellum requirat grauiorem causam: quia eius damna & incommoda sunt etiam longe grauiora & acerbiora quam repræfalias.

135

Tertio, quia communis usus & approbatione tamquam iustum ac licitum receptum est, ut, quando aliqua res, ob acceptum mutuum, venditum certum, aut similem causam debet aliquid ciuius alterius reipubl. & suo tempore rogata non soluit; hi in utroq; foro licet quemuis illius ciuium, etiam illius debitus aut defectus solutionis omnino ignorat, eius uite bona arrestent, atq; ita cum ad solutionem compellant. Atque quando aliqua res, legitime requisita ut suos subditos compellar ut mihi mea reddat, aut pro damnis illatis satisficiant, id iniuste negat, mihi non minus ex hoc deficto tamquam iusta causa damni quod patior obligatur satisfacere, quam obligaretur ex contractu: ergo in utroq; casu in illius defectum licet per legitimam auctoritatē compello quemuis

eius ciuem mihi satisfacere, eū eius uite bona ubi cōmodē possim arte ostendō, aut apprehendendo: est enim omnino eadem ratio, nec in uno casu magis quam in alio, unus ob alterius culpā aut debitu grauatur: quare si id in uno non repugnat, & quieti naturali, nec etiam repugnat in alio. In utroque tamen casu resp. quia negavit solutionem aut iustitiam, tenetur suis ciuiibus ideo leuis omnime damnum quod passi sunt resarcire.

Ad iura allata n. 131. Relipōdeo ea aperte loqui de casu, in quo sine auctoritate supremi principis una ciuitas contra aliam sub eodem principe Quare repugnat in uno casu, sed non in aliis, quia non est contra naturam. secū constitutam concedit repræfalias: quo casu nullo modo sunt necessaria, cum creditores sub communis iudice possint ac debent ius suū prosequi, & idem eiusmodi repræfalias meritis damnantur ut legibus odibiles, & a quieti naturali contraria. Unde etiam patet ea iura nihil facere contra nos, qui agimus de casu in quo illæ cōceduntur auctoritate supremi principis contra ciuitates, quæ cum lege non habet communem iudicem, id est præcisè ideò, quia aliter satisfactio obtinerem, quod ut pater ex dictis, equitatis nullo modo repugnat, cum, ut ostendit n. 133. & 135, is qui grauatur sit in huic grauamini obnoxius ratione recipi, cuius est pars, & cui sua bona obstricta sit.

## DISPUTATIO XXXII.

## De rixa, duello, seditione &amp; scandalo.

## D V B I V M . I.

## Quid sit rixa &amp; quale peccatum?

D.Thomas.

**D**iuus Thomas 2.2. q. 41. a. 1. distinguit rixā à contentionē; quod hæc consistat in contradictione verborū, rixa vero in contradictione quæ factis exercetur, quibus unus alterū conatur laderē. Docetq; esse quoddam bellum priuata auctoritate allumptrū, siue quo duo aut pauci aliqui sine legitima auctoritate inter se pugnāt, unde inferit, rixa propriè dicta esse semper peccatum, & quidem mortale, nisi levitate materiæ excusat. ut si quādū parui pueri inter se pugnant. Quæ satis clara sunt: nisi foris velit quis hīc instituere questionē de nomine, & constitutuere rixam in sola pugna verborū, atque adeo eā cōfundere cum contentionē, prout vulgo videtur confundi. Sed hīc quæstio parui momenti est. Solūm itaque est hīc difficultas circa duellum, quod est quādā species rixæ, an scilicet semper sit illicitum, de quo dubio sequēti.

## D V B I V M . II.

## Vtrūm duellum semper sit illicitum?

2  
Duellum  
quid sit.

**N**ota duellū propriè esse pugnā inter duos ex condicō susceptā, unde siquando duo sibi occurrentes aut simul cōsistentes, casu aliquo oborta occasione subito inter se pugnent, non est propriè duellū: atque ita pugnæ in duellantes statuæ, non habent in hos locum, ut communiter omnes faciuntur. Per duos autem hīc intelligo non solūm duos homines, sed duos etiam populos aut duas factiones. Hinc apud Horatium 1.1. epist. 2. dicitur:

Gratia barbaria lento collisa duello.

Communiter autem iam solent vocare duellum pugnam, quæ inter duos aut paucos aliquos & ferè certo numero constitutos ex condicō cōmittitur: & iura verantia ac punientia duella de his pugnis loquuntur. quare de iis solis hīc disputamus. nam quid sit censendum de pugna quæ inter duos populos aut principes cōmittitur, satis dixi disp. 31.

Nota Secundum, eiusmodi duella quandoq; sūcipi cū certa solēnitate, datis loco & fide securitatis pro eo qui socium occiderit, & adhibitis sponsoribus quos patrinos vocant: & tunc dicuntur publicum siue solemne. Alias fit sine eiusmodi cæmonijs, & dicitur priuatum.

Nota Tertio, duellum posse sūcipi ob variis causas. Primo, ob meram virum ostentatiū, aut ut alij spectaculum exhibeantur: prout olim gladiatores certabāt in theatris. Secundum, ad vindicandā iniuriam nobis illatā: ut continetur in illis, qui accepta iniuria inferentes ad duellum prouocant. Tertio, ut quis defendat suum honorem, quem existimat lādi si oblati duellū non acceptet; & quod ab omnibus habēdū sit ignauus. Quartū, ad explorandā rei aliquis, quæ siue in iudicio, siue extra illud inter aliquos cōtrouertitur, veritatem; ita ut ille cōseatur fore iustum causam, qui in duello vicerit etiam.

Potest autem hoc iudicium esse vel criminale, ut quando aliquis de aliquo criminis accusatur, quod auctor sufficiēter nequit probare per testes, ideoq; prouocat reum id negantem ad duellum, ut veritas hac ratione proberetur: quod olim erat validē frequens, aut etiam ciuile, ut quando agitur de quibusdā bonis, & nequit probari cuius fint, aut an reus auctori vere aliiquid debeat. Quin.